

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Darina Vejchodová

**Pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením v důsledku ztráty bydlení
v regionu Zábřeh**

Olomouc 2018

vedoucí práce: JUDr. Zdenka Nováková, PhD.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením v důsledku ztráty bydlení v regionu Zábřeh“ vypracovala samostatně a použila jen literatury a pramenů uvedených v seznamu literatury.

.....
Darina Vejchodová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce JUDr. Zdence Novákové, PhD., za připomínky a čas, který věnovala mé práci.

Obsah

Úvod	6
1 Historie sociální práce a sociálního zabezpečení	7
1.1 Starověk	7
1.2 Starověké Řecko a Řím.....	7
1.3 Středověk a počátek novověku	8
1.4 Vznik moderního státu.....	10
1.5 Po druhé světové válce	12
2 Sociální vyloučení a chudoba.....	15
2.1 Chudoba a sociální vyloučení	15
2.2 Koncepty chudoby	15
2.3 Skupiny osob, které mohou být ohroženy sociálním vyloučením	18
2.3.1 Osoby ohrožené ztrátou bydlení	18
3 Organizace v obci Zábřeh, které pomáhají osobám ohroženým ztrátou bydlení a osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením	20
3.1 Charita Zábřeh	20
3.2 Azylový dům pro muže a ženy	20
3.3 Město Zábřeh	20
4 Současný systém pomoci v hmotné nouzi.....	22
4.1 Orgány a organizace spadající do systému pomoci v hmotné nouzi	22
4.2 Životní a existenční minimum	22
4.3 Druhy dávek pomoci v hmotné nouzi.....	23
4.3.1 Příspěvek na živobytí	24
4.3.2 Doplatek na bydlení.....	26
4.3.3 Mimořádná okamžitá pomoc	27
4.3.4 Veřejná služba	28
5 Výzkumný problém a cíl výzkumu	29
5.1 Region Zábřeh.....	30
5.2 Metodologie – použité výzkumné metody.....	30
5.2.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru	30
5.2.2 Studium spisových dokumentací	31
5.3 Výběr vzorku	32
5.4 Údaje získané studiem spisových dokumentací.....	32
5.5 Výzkumné otázky	34
5.6 Postup zpracování dat	34
5.7 Významové jednotky	34

5.7.1	Tabulka 1 - rodinné poměry	35
5.7.2	Tabulka 2 – spokojenost s ubytováním	36
5.7.3	Tabulka 3 – přínos bydlení na ubytovně	36
5.7.4	Tabulka 4 – možnosti řešení.....	37
5.7.5	Tabulka 5 – budoucnost.....	37
5.8	Závěrečné vyhodnocení výzkumného šetření.....	38
	Závěr.....	40
	ANOTACE.....	42
	Seznam použitých zkratk:.....	44
	Seznam bibliografických zdrojů.....	45
	Seznam internetových zdrojů	46
	Právní normy	47
	Seznam příloh.....	48

Úvod

V současné době je hodně diskutovaným problémem sociální vyloučení a chudoba. Chudoba sužovala civilizaci už v dávné minulosti. V současnosti si spojujeme termín chudoba se sociálním vyloučením. Ne vždy však jsou tyto termíny spojeny. Můžeme však říct, že chudoba je považována za sociální problém a může postihnout každého. Chudobou můžeme nazvat určitý stav jedince či rodiny, kterým se nedostává pocit bezpečí, plány, perspektiva do budoucnosti ale hlavně především financí a bydlení. Problematikou osob ohrožených sociálním vyloučením a ohrožených ztrátou bydlení se zabývá tato bakalářská práce.

Teoretická část bakalářské práce se zabývá historickým vývojem sociální práce od starověku po současnost, vymezuje sociální vyloučení a chudobu, nezaměstnanost a důsledky nezaměstnanosti. Dále mapuje organizace, které v regionu Zábřeh pomáhají osobám ohroženým sociálním vyloučením, a v neposlední řadě popisuje současný systém pomoci v hmotné nouzi v České republice.

Praktická část bakalářské práce se zabývá analýzou situace osob na ubytovnách. Cílem této práce je zjistit důvod, proč vyhledali bydlení na ubytovně. Dále je cílem analyzovat, jaká je spokojenost s tímto ubytováním a jaký přínos má ubytování na ubytovně pro osoby, které se ocitli v situaci osob bez přístřeší. A v neposlední řadě je cílem analyzovat budoucnost a možná východiska z nepříznivé sociální situace.

1 Historie sociální práce a sociálního zabezpečení

Tato kapitola pojednává o historii a počátcích sociální práce. Krátce se zaměřuje na jednotlivé období vývoje sociální práce od starověku po současnost.

1.1 Starověk

Pomoc potřebným a chudým se v různých lidských společnostech vyskytuje už od počátku lidských dějin. Ve starověku se solidarita a pomoc vyskytovala především v rámci rodiny a kmene. Pokud se někdo z rodiny dostal do nouze, tak ostatní členové rodiny a kmene mu vypomohli. V tomto období byly zájmy společnosti upřednostňovány před zájmy jednotlivce. Jak uvádí ve své knize Matoušek (2012) tak teprve příchodem neolitické revoluce docházelo ke vzniku městských států, velkých komunit a vytvářely se zde podmínky pro zásah do osudu lidí, kteří nebyli schopni sami sebe uživit nebo žili v nouzi. Pomoc spočívala především v bezplatném jídle, finanční pomoci na nákup jídla, penze sirotkům po vojácích apod.

1.2 Starověké Řecko a Řím

V období starověkého Řecka a Říma nepatřila solidarita mezi priority. Jak uvádí Matoušek (2012) v této době se stát nestaral ani o vzdělávání svých občanů. Zajištění společnosti spočívalo především v budování opevnění, fungování trhu s potravinami. Velmi malá část státních výdajů byla poukazována na solidaritu a pomoc potřebným lidem. Pakliže potřeboval člověk pomoc (nemajetný a neschopný práce) musel si nárok na pomoc obhájit před porotou. V tomto období se kladl velmi velký důraz na ideál krásného a vznešeného člověka – duševní i tělesná stránka člověka musela být v souladu. Pokud člověk neodpovídal ideálu krásy, vzbuzovalo to v ostatních lidech odpor a opovržení. Bylo zde zvykem usmrcovat děti s nějakou vadou. Zvykem bylo, že na sociální požitky lidé neměli nárok, byly jim přidělovány. Dary nebyly založeny na pomoci státu pomáhat všem chudým. Pořádali se například veřejné hostiny a tato pomoc nebyla pro jednotlivce, ale pro celý dav.

Jak uvádí Matoušek (2012) vážným sociálním problémem se stalo ve starověkém Římě a Řecku dlužní otroctví. Věřitelé si mohli na určitou dobu ze svých dlužníků udělat otroky. Později, až v roce 326 př.n.l. bylo zotročování občanů, kteří se ocitli v dlužích, zakázáno.

V tomto období byla také solidarita realizována státními institucemi. Jak uvádí Matoušek (2012) do městských pokladen povinně přispívali majetní úředníci města a tyto finance pak sloužily k financování podpor pro chudinu. Péče o děti, chudinu a sirotky byla zajišťována dobrovolně jednotlivci. Tato aktivita pochází z dob císařů Nerva a Traiana, kteří založili

alimentační fond. Fond sloužil na výchovu chudých dětí. Většinou se jednalo o chlapce, protože z nich mohli být dobří vojáci.

1.3 Středověk a počátek novověku

Jak uvádí Matoušek (2012, s. 87) „*Od doby, kdy se křesťanství stalo státním náboženstvím v Římě (císař Konstatntin I. vystupoval jako příznivec Kristův od roku 312 n.l), spočívala v evropském prostoru dobročinnost na křesťanském světonázoru a převážně na křesťanské církvi.*“

V tomto období tedy spočívala pomoc chudým a jinak sociálně slabým lidem na křesťanské církvi. V období středověku se pomoc potřebným stala náplní činností náboženských obcí a řeholních řádů. Jak uvádí Matoušek (2012) dobročinnost byla křesťanstvím prohlášena za mravní povinnost věřícího. Jednalo se vždy o dobrovolníky, kteří vykonávali tuto činnost v rámci solidarity a pomoci bližnímu. Panovníci, bohatá šlechta mohli, ale nemuseli jednat ve shodě s ideálem lásky k bližnímu. Tato dobročinnost mohla však být projevována pouze na lokální úrovni. Vzhledem k tomu, že toto období je období válek, moru a neúrody, zdroje pomoci byly omezené.

Vydáním ediktu milánského roku 313 došlo ke zlomu v křesťanské dobročinnosti. Dle Matouška (2012) od této doby již mohla být křesťanská charita vykonávána beze strachu a pronásledování. V tomto období se začalo s budováním zvláštních ústavů, protože přibývalo osob, které potřebovaly pomoc. Později si církev začala vytvářet více či méně specializované instituce, tzv. útulky, které obvykle poskytovaly přístřeší. Tyto útulky se většinou nacházely poblíž kostelů nebo v kláštrech. Později se některé řády začaly specializovat na pomoc chudým a hendikepovaným. Některé tyto řády se rozvíjely po celá staletí a ve svých činnostech pokračují dodnes.

Jak uvádí Matoušek (2012) roku 1523 reformátor Martin Butzer reorganizoval chudinskou péči. Snažil se o rozlišení pravých a falešných chudých s ohledem na jejich stav, okolnosti a původ. Principem bylo, že chudého, který je schopen pracovat je potřeba vychovávat k práci a podpora patří pouze lidem neschopným. V tomto období nevznikaly pouze městské chudinské zákony, ale začaly vznikat Diakonie, které měly za úkol se starat o chudé a potřebné. Rovněž se na mnoha místech začaly stavět sirotčince, nemocnice, pracovní domy a káznice. V období reformace se pro mnohé stali příkladem evangelické dobročinnosti manželé Matthäus a Katharina Zellovi, kteří založili první evangelickou faru. Fara sloužila pro trpící a pronásledované. Tímto začalo období evangelických far, kde se po další století prokazovala

dobročinnost a konání skutků milosrdenství. Další instituce, které vznikly na konci středověku a v době renesanční jsou tzv. církevní bratrstva. Tyto bratrstva byly společenství věřících, kteří byli obvykle spjati s nějakým kostelem, kde se věnovali charitativní činnosti. Solidarita a pomoc potřebným se vyskytuje napříč všemi světovými náboženstvími.

Jak uvádí Matoušek ve své publikaci (2012), řeholníci se starali o to, aby byli hladoví nasyceni, nazí oblečeni, pečovali o nemocné, vychovávali sirotky a poskytovali přístřeší bezdomovcům, vykupovali zajatce, pohřbívali mrtvé a utěšovali umírající.

Ve středověku však byly kladeny na obyvatele velmi vysoké nároky, co se týká manuální práce. Tato vždy souvisela s obděláváním půdy. Jak uvádí Matoušek (2012), míra nejistoty byla mnohem větší než dnes. Společnost sužoval hladomor, nakažlivé nemoci a války. Lidé ve středověku byli jen minimálně svobodní, ale o starého člověka se rodina vždy postarala. Méně jistý podporou si však mohl být člověk tělesně či mentálně postižený. Postižení bylo vysvětlováno jako nepřízeň Boha a tito lidé byli velmi často vyháněni. Hlavní zdrojem obživy těchto lidí pak byla žebrota. Jak píše Matoušek (2012, s. 92) „výraz *sociální vyloučení, pokud ho někdo ve středověku použil, by měl mnohem osudovější význam, než má dnes.*“ Člověk, který neměl příslušnost k rodině, či svému pánovi nebyl považován za plnohodnotného člověka. Tito lidé se octili často mimo společnost. Někdy žili sami, ale velmi často pobývali ve společnosti jiných tuláků a žebráků. Neměli však žádná práva a kdykoliv mohli být vyhnáni z měst a vesnic. Rovněž cizinci, takzvaní lidé bez příslušnosti k vrchnosti a místu, neměli jisté postavení ve společnosti. Duševně nemocní a mentálně hendikepovaní byli vyháněni z měst nebo vysazováni na tzv. „lod' bláznů“, která po proudu řeky se zastávkami v městech plula až na širé moře. Na opuštěných místech byli tito lidé vysazováni a zde živořili.

V období renesance se stále ještě pokračovalo ve vylučovacích praktikách. V této době, jak píše Matoušek (2012) stát stále ještě neusiloval o formulování a uplatňování sociální politiky, kdy by její součástí byla sociální práce. V tomto období náboženské reformace začaly vznikat v některých městech chudinské zákony a pokusy církví a měst o společnou chudinskou péči. V této době sílila potřeba péče o chudé. Vše mělo dobročinný charakter a pomoc byla nahodilá a neorganizovaná. Chudým poskytovaly pomoc dobročinné organizace, církve a v pozdějším období středověku se začínali v péči angažovat i obce a to na základě domovského práva. Rovněž začaly vznikat cechy např. tovaryšů, cechy mistrů. Členové si navzájem pomáhali a skládali peníze do bratrských pokladen, které sloužily pro případ nemoci, úrazu nebo neschopnosti práce.

Jako počátky státní garance můžeme považovat období 16 století, kdy jak uvádí Matoušek (2012) anglický panovník Jindřich VIII. vydal nařízení, že každý žebrák musí mít povolení

k žebrání starostou, případně smírčím soudcem a to pouze pro určité území. Na základě tohoto nařízení byli poprvé žebráci registrováni a tak se chudoba stala poprvé sledovaným ukazatelem státu. Rovněž rakouským císařem Ferdinandem I. bylo v roce 1552 ustanoveno domovské právo, ze kterého vyplývala povinnost obce postarat se o osoby, které k ní příslušejí v případě jejich nouze. Rovněž byl roku 1601 anglickou královnou Alžbětou vydán zákoník chudých, který měl nést zodpovědnost za chudé a hendikepované. Dohled a monitorování nad chudými ukládal tento zákon příbuzným a tzv. dozorcům nad chudinou, což byl městský úředník. Chudí byli rozděleni do tří skupin a to práce schopní, práce neschopní a závislé děti. Práce schopní pak museli pracovat. Práce neschopní byli zaopatřeni v tzv. chudobincích, ale pouze v případě, že neměli bydliště. Děti, které neměly rodiče nebo příbuzné, kteří by se o ně mohli starat, byly svěřeny do péče osobě, která za péči o dítě žádala menší sumu. Péče o tyto chudé byla hrazena z daní a darů. V této době se stát přestává spokojovat s nesystematickou charitativní činností církve a církevních organizací a zakládá státní instituce, které pečují o nemajetné a hendikepované jednotnými postupy.

1.4 Vznik moderního státu

V 16. století v období reformačního hnutí a osvícenské ideologie v následujících dvou staletích vedly v některých evropských zemích k redukci klášterů a jiných církevních institucí, které se staraly o hendikepované. Jak uvádí Matoušek (2012) reformace připravovala nástup industriálního kapitalismu. Pomoc chudým a potřebným již nebyla na prvním místě. Tato pomoc byla zastíněna požadavkem na tvrdou práci. Hlavním zájmem absolutistických monarchií, které vznikají na konci 18. století, byla centralizace a zesvětšťování. Monarchové se pokoušeli řídit vše, co bylo možné řídit a registrovat. Josef II. zavedl roku 1782 farní chudinské instituty, které byly podporovány z veřejných financí. V tomto období dochází ke zrušení mnoha klášterů. Byly ve velkém zřizovány špitály, sirotčince, věznice, chudobince, či jiná specializovaná zařízení, které kontroloval stát. V tomto období zákony, které se vztahovaly na chudé a hendikepované byly velmi tvrdé a represivní. S příchodem industriálního kapitalismu se zvětšovaly společenské rozdíly, a jak uvádí Matoušek (2012, s. 96) „*způsobem, pokud jde o počet a koncentraci deprivovaných lidí – neměl v novodobé historii obdoby.*“ V období svobodného a neregulovaného podnikání si mnozí z výše postavených vrstev obyvatelstva začali uvědomovat, že vzniká velké množství chudých a zoufalých lidí. Tato skupina představovala pro stát velké ohrožení. V 19. století souběžně s nástupem industriální civilizace, jako je zakládání továren, růst měst se začaly rozvíjet i charitativní aktivity. Jako nová

společenská vrstva vzniklo dělnictvo. Ženy začaly usilovat o rovnoprávné postavení s muži. Tím jak vznikaly nové továrny, bylo potřeba mnoho pracovníků, do měst přicházelo velké množství lidí z venkova. Města však neposkytovala podmínky pro důstojné bydlení a velkým problémem se stávala hygiena a stravování. „*Kdo ve městě nedokázal obstát, byl vykořeněný, sociálně deprivovaný, padal na dno společnosti.*“ Matoušek (2012, s. 96) V tomto období dělnická vrstva zakládala tzv. podpůrné spolky. Cíle těchto spolků byly podobné jako cíle řemeslnických cechů. V období 19. století nastupuje období vědy a techniky. Začala se formovat věda – ekonomie. Začaly se vyvíjet a některými intelektuály byly formulovány socialistické doktríny. Tyto doktríny požadovaly potřebu společenských reforem ve prospěch lidí, kteří pracovali v nelidských podmínkách. V tomto období se objevovalo velké množství žebráků, prostitutek a dětí pracujících v továrnách. Příslušníci vyšších středních vrstev, kteří motivováni křesťanským soucitem s chudými, byli zakladateli charitativních aktivit. Ve většině případů to však byly ženy.

Jak uvádí Matoušek (2012) v tomto období se začal projevovat zájem politiků na udržení společenské stability. Státy začaly podporovat charitativní akce, například sbírky šatstva pro chudé před zimou. Stát se tak stává organizátorem pomoci společně s církví. Péči o hendikepované postupně přebíral stát či obce. V některých případech stát delegoval tuto péči na církevní zařízení.

Jak uvádí Matoušek (2012) sociální práce jako samostatná profese vznikla v zemích západní Evropy a USA až na konci 19. stol. Začaly vznikat státní systémy sociálního zabezpečení, kdy dávky byly poukazovány pouze těm nejchudším a nejnuznějším. Na počátku 19. a 20. stol. se začala rozvíjet pomoc hendikepovaným. Pro případ nouze, nemoci a stáří zajišťovali pomoc někteří státníci. Během tereziánsko - josefínských reforem v Rakousku byly zavedeny penze pro státní úředníky. Jako nejzásadnější počín koncem 19. století bylo zavedení Otto von Bismarckem sociální pojištění – tzv. Bismarckovy reformy. Pojištění se vztahovalo pro případ nemoci, úrazu, invalidity či stáří.

V průběhu 19. stol. docházelo ke vzniku různých společností, které pečovaly o chudé a nemocné. V roce 1832 založila německá protestantka Amalie Sievekingová Ženevskou společnost pro péče o chudé a nemocné. Tato společnost poskytovala péči potřebným lidem. Společnost měla umožnit hlavně neprovdaným ženám pečovat o potřebné, formou zaměstnání. Ve 30. letech 19. stol. myšlenku realizoval farář Theodor Fliedner, který založil Diakonii žen. Vznikl tak mateřský dům diakonek a první malá nemocnice. V Anglii koncem 19. stol. začalo působit hnutí Společnost Charitní organizace (Charity Organization Society, COS). Toto hnutí organizovalo práci s chudými a to formou návštěv v domácnostech. Zprostředkovávali kontakt

s dalšími organizacemi, kde se jim mohlo dostat další podpory. V této době byla velmi utkvělá představa pomáhajících, že oběť si za svou chudobu může sama a to tím, že se neřídí protestantskou etikou. Obdobou byl v Německu Elberfelderický systém. Na jeho fungování se podíleli dobrovolníci, kteří znali situaci rodin a předávali zprávu úřadu, který potom na doporučení přiznával dávky. Ve 2. polovině 19. stol. začaly také vznikat církevní organizace pro mládež, kde mladí lidé, kteří neměli podporu v rodině, zde mohli trávit mimoškolní čas. Jednou z nejvýznamnějších aktivit, v sociální práci bylo na konci 19. stol. hnutí, které se velmi lišilo od ostatních finančních a materiálních pomoci. Jednalo se o hnutí usazování (settlement movement), které založil Samuel Barnett. Společně se svými studenty se usadil v nejzanedbanější části Londýna a studoval příčiny chudoby. Dům nazval Toynbee Hall. Dobrovolníci zde poskytovali pomoc všem, kterým bylo možné pomoci. Cílem jejich práce byla metoda poradenství. Hnutí se později rozšířilo do celé Evropy a Asie. Dnes je Toynbee Hall považováno za první komunitní centrum. V Anglii byla v 80. letech 19. stol. zavedena funkce rozdělovatelů zdravotních podpor (almoners). Úkolem těchto úředníků bylo hodnotit finanční situaci pacientů, poskytovat rodině či pacientovi poradenství, poskytování domácí péče a pomůcky. Tato činnost je považována za první pokus případové konference.

Na počátku 20. století přerušila rozvoj sociální práce světová válka. Mnoho rodin ztratilo své živitele. V této době byl nedostatek potravin, šířily se nemoci, byl nedostatek bytů. Tyto problémy byly řešeny různými způsoby. Význam státu v sociální politice začal být velmi důležitý. Jak uvádí Klimentová (2008) tak ve 20. letech 19. stol. bylo přijato několik mezinárodních smluv na ochranu práce a pracovníků. V Československu byla přijata dohoda o osmi hodinové pracovní době, začalo se pečovat a nezaměstnané, vznikaly orgány péče o zdraví, podporovaly se těhotné, byl zákonný nárok na dovolenou. Bylo zřízeno Ministerstvo sociální péče a založena Ústřední sociální pojišťovna.

1.5 Po druhé světové válce

Vývoj sociální politiky byl opětovně přerušen druhou světovou válkou. Po ukončení druhé světové války ve vyspělých státech Evropy došlo k rozvoji ekonomiky, vznikaly nové pracovní příležitosti. Období tohoto blahobytu a rozvoje nazýváme „welfare state“, čili sociální stát. V tomto období vznikala široká síť dostupných sociálních a zdravotnických vzdělávacích institucí. Stát blahobytu zažíval rozmach až do 70. let minulého století.

Jak píše Matoušek (2012) po roce 1948 byl politický systém vystřídán systémem sovětským, tedy vládou jedné strany. Ze Sovětského svazu byl převzat systém centrálního

plánování, jak v oblasti sociální politiky, tak sociální péče. Prostředky pro výrobu byly znárodněny, a tím se předpokládalo, že dojde k odstranění nezaměstnanosti, chudoby a třídních rozdílů. Sociální problémy byly pouze jako přežitky kapitalistického řádu. Sociální politika byla plně vedena státem, financovaná i organizovaná. Sociální péči se nevěnovala pozornost, protože byl předpoklad, že jakmile zmizí třídní rozdíly, tak dojde k zániku chudoby, nezaměstnanosti, kriminality a násilí. Všechny druhy případné pomoci tak zabezpečoval stát a všechny finanční prostředky tak byly přidělovány státem (stranou). Stát rozhodoval o zvýšení důchodů, reorganizaci dávek. Veškerá sociální pomoc, charitativní spolky a dobrovolnické organizace byly řízeny státem. Tyto organizační reformy zcela roztržily oblast sociální péče. Například jesle a dětské azylové ústavy pro děti a mládež s tělesnou vadou spadaly pod ministerstvo zdravotnictví. Obdobně se postupovalo i v případech starých lidí. Domovy, které spravovaly církve nebo jiná obdobná zařízení spadaly rovněž pod ministerstvo zdravotnictví. Na začátku 60. let stále více dochází ke kritice stávajícího systému. Československo přešlo z období diktatury dělnické třídy do fáze lidové demokracie a později do fáze socialistické společnosti. Tato skutečnost byla oficiálně deklarována novou Ústavou ČSSR z roku 1960. V tomto období docházelo k určité renesanci institucí sociální politiky. Například některé řádové sestry se mohly vracet do léčeben pro nevléčitelně nemocné. V druhé polovině šedesátých let dochází ke znovuobnovení sociální péče. Byla snaha o reformu společenského systému. Na různých konferencích se hovořilo o chybách v sociálním systému. Provádějí se sociologické výzkumy a vycházejí rovněž první učebnice sociálního zabezpečení a obnovuje se sociální práce jako vědní obor. Nejvíce se zde angažovaly absolventky dřívější Vysoké školy sociální práce, mj. V.Kvízová - Novotná, V. Schimmerlingová, H. Šálková. Po roce 1969 vznikla Společnost sociálních pracovníků, která se v roce 1973 změnila v Sekci sociálních pracovníků a byla součástí České lékařské společnosti. Tato Sekce se snažila se o obnovu sociální práce až do roku 1990, kdy bylo založeno Občanské fórum sociálních pracovníků ČR. Sociální pracovníci s úspěchem v obtížných podmínkách usilovali o rozvoj a udržení sociální práce, o zvyšování kvalifikace sociálních pracovníků, posílení a prestiž této profese. Sociální zabezpečení spadalo v období 60. a 70. let do působnosti ministerstva práce a sociálních věcí, částečně do působnosti ministerstva vnitra. Národní výbory poskytovaly služby sociální péče a dávky. Zřizovateli většiny ústavů byly okresní národní výbory. Všechny tyto organizace byly řízeny komunistickou stranou. I přes tuto skutečnost, se v sedmdesátých letech sociální práce nadále rozvíjela. Obnovena byla činnost sociálně právních škol. Rozšířila se pečovatelská služba o staré lidi. Budovaly se „domovinky“, azylové prostory pro staré lidi. Vznikaly

geriatrické ambulance a denní stacionáře pro staré lidi. Dobrou spolupráci měly okresní odbory péče o dítě s pracovníky ve zdravotnictví. Vydávaly se nové příručky pro sociální pracovníky.

Jak píše Matoušek (2012) mnohé sociální služby, které byly poskytovány státní správou, se v letech normalizace přesunuly na závody. V mnohých závodech se rozvíjejí odbory péče o pracující, o ženy s malými dětmi, svobodné matky. Velmi se projevuje zájem o osoby v důchodovém a předdůchodovém věku, vznikají kluby důchodů. Tyto práce zastávají samostatní referenti z řad absolventů středních škol. Tímto se opětovně vytváří poptávka po odborných znalostech z oblasti sociální práce. Po roce 1989 se objevila jako jedna z priorit obnova vzdělávání v sociální práci na vysokoškolské úrovni. Rovněž dochází k objevování sociálních problémů, které byly v minulém období velmi okrajové. Bylo potřeba najít řešení těchto problémů a přejít na zkušenosti z jiných zemí. Mezi nové problémy, které se po roce 1989 objevily, patří prostituce, začlenění tisíce vězňů, kteří byli propuštěni po amnestii, bezdomovectví, migrace. Hlavními snahami po roce 1989 bylo, aby sociální služby nebyly spravovány pouze státem. Vytvářejí se alternativy ústavní péče (církvní i necírkvní). Jako novinka se objevily neprofesionální sociální služby poskytované dobrovolníky. Vznikaly různé nevládní organizace, které vytvářeli alternativy k tradiční sociální práci. V tomto období dochází k hledání nových přístupů v sociální práci. Jak uvádí Matoušek (2012, s.153) *„formování sociální práce jako oboru je nekončící proces, během nějž disciplína „dohání“ měnící se společnost, ve které se objevují nové problémy a problémy známé mění svůj význam. Tyto problémy je třeba nejen evidovat, analyzovat, ale je nutné hledat i nové metody jejich řešení. Proto sociální práce nebude mít nikdy dlouhodobě stabilní, jednoznačný obsah, nikdy nebude možné tuto disciplínu vyučovat po řadu let stejným způsobem. V tomto je obtížnost i výzva sociální práce.“*

2 Sociální vyloučení a chudoba

Tato kapitola je zaměřena na sociální vyloučení a různé pohledy na chudobu. Rozdělení jednotlivých skupin osob, které mohou být ohroženy sociálním vyloučením a chudobou.

2.1 Chudoba a sociální vyloučení

Není jednoduché definovat chudobu, protože se vyskytuje velké množství definic. Tyto definice mají společný základ a každá definice popisuje pouze určitou část chudoby.

Chudoba v našem pojetí vyznačuje nedostatek potravy, oblečení a nedostatek finančních prostředků. Člověk nemá uspokojovány základní potřeby na přijatelné úrovni. Chudobu si také mnoho lidí spojuje s oblastmi rozvojového světa.

Jak píše Mareš (1999), chudoba v minulosti měla odlišný charakter. Jakým pohledem společnost na chudobu nahlížela a způsob jakým s chudými nakládala, se od dnešního způsobu liší. Chápání chudoby, jejich příčin i vztah společnosti k chudým prošly v minulých stoletích určitým vývojem. Počátkem 19. století se v Evropě hovořilo spíše o bídě. V tomto období se hlavně jednalo o nízké mzdy a dlouhou pracovní dobu. Lidé se stali závislí na trhu práce a nebyli soběstační. Práce byla jejich jediným zdrojem obživy.

Pakliže se lidé ocitnou v chudobě, je zaručeno, že jim bude poskytnuta pomoc. Tuto pomoc jim zaručuje v České republice zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění (dále jen Listina základních práv a svobod), kde je deklarováno ve čl. 30 odst. 1 a 2 „*Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele. Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.*”

2.2 Koncepty chudoby

Jak uvádí Mareš (1999, s 109) „*neexistuje správná či vědecká definice chudoby, o níž by se dosáhlo obecného konsensu, stejně jako neexistuje jediný obecně přijatý způsob jejího měření*“

Jak uvádí Friedmann (1996), (Mareš, s. 109) existují čtyři diskursy chudoby

- *Byrokratický (především určení hranice chudoby)*
- *Moralistický (v jakém vztahu jsou chudí vůči chudobě)*
- *Akademický (chápe chudobu jako důsledek společenských mechanismů)*
- *Diskurs samotných chudých (je především o vlastní bezmocnosti a o způsobech jak ji překonat)*

Společnost se vždy snažila chudobu pojmenovat a vymezit pojem, co je to být chudý. Případná definice chudoby slouží ke dvěma účelům: aby bylo možné měřit rozsah chudoby ve společnosti a k určení rozsahu oprávnění chudých vůči sociálnímu státu.

Ve své knize Mareš (s. 110) uvádí rozdělení chudoby

- Absolutní či relativní
- Přímá či nepřímá
- Objektivní či subjektivní
- Preskriptivní či konsensuální

V případech, kdy hovoříme o absolutní chudobě, je stav člověka, který se dostane do takové situace, kdy není schopen uspokojit své nejzákladnější potřeby, jako je strava a ošacení. Zde může dojít až k tomu, že je člověk ohrožen na životě. V případě relativní chudoby se jedná o stav, kdy člověk nebo rodina má uspokojovány potřeby na výrazně nižší úrovni než je průměrná úroveň v dané společnosti a cítí se z ní být vyloučení. Možnost dalšího dělení chudoby je dělení objektivní a subjektivní. V hodnocení objektivní chudoby se vychází z definice státu, který určí, co znamená uspokojování základních lidských potřeb a komu přísluší jaká pomoc. V rámci hodnocení subjektivní chudoby se jedná o vlastní hodnocení svého stavu, které nemusí být shodné s objektivní chudobou, a neplynou z toho žádné důsledky. Člověk si sám seřadí žebříček svých potřeb a postup jejich uspokojování.

Jak uvádí Mareš (1999) chudoba velmi úzce souvisí s deprivací. Baratz a Grigsby (1971) vymezili 5 faktorů souvisejících s chudobou (Mareš 1999, s.75-76). Patří mezi ně silný nedostatek fyzického komfortu (hlad, špatné obydlí, šatník neodpovídající počasí), nedostatek zdraví (chronická onemocnění, vysoká frekvence onemocnění, nedostatek bezpečí a jistoty (nejisté bydlení, nezdravé ovzduší, voda), nedostatek „welfare values“ (stigmatizující forma finanční závislosti, neschopnost udržet si dobře placenou práci, nedostatečné vzdělání, nízká sebedůvěra), nedostatek úcty (omezení sociálních a ekonomických příležitostí, vyloučení z participace na politickém procesu, křivda a šikanování).

V rámci chudoby je možné také hovořit o sociálním vyloučení. Termín sociální vyloučení je v současné době jedním z fenoménů dnešní společnosti. Často se diskutuje jak na úrovni odborné veřejnosti či na úrovni světové, hlavně Evropské unie. Jak uvádí Mareš (1999, s. 165) „v posledních letech se v evropském politickém diskurzu vžila záměna pojmu chudoba za pojem sociální exkluze. Důraz na problém sociální exkluze byl v Evropě položen zejména v druhém programu boje proti chudobě Evropského společenství z roku 1988. O rok později se dostal tento pojem i do preambule Sociální charty Evropského společenství, v níž se praví, že v duchu solidarity je třeba bojovat proti sociální exkluzi“.

O sociálním vyloučení můžeme hovořit jak u jednotlivých osob, tak u skupin. Jak uvádí slovník Ministerstva práce a sociálních věcí (2015) (dále jen MPSV) „sociální vyloučení je situace, kdy se osoba ocitá mimo běžný život společnosti a nemá možnost se do něj zapojit. Vyčlenění osoby z běžného života společnosti i nemožnost zapojení do něj mohou mít různé důvody (ekonomické, sociální, kulturní, vliv společensky nežádoucích jevů, dopady trestné činnosti jiné osoby apod.) a mohou se projevat v různých oblastech života (bydlení, kontakt se sociálním prostředím, vzdělání, pracovní uplatnění, příjmová situace, bezpečnost, duševní zdraví apod.)“

Pokud někoho považujeme za sociálně vyloučeného, tak to nutně nemusí znamenat, že člověk žije mimo tuto společnost. O sociálním vyloučení můžeme hovořit u osob, které žijí ve společnosti, avšak nejsou její součástí a jsou z ní vyčleněni. Nejčastěji se v ohrožení sociálním vyloučením vyskytují osoby, které mají nízké nebo žádné vzdělání, jsou dlouhodobě nezaměstnaní, trpí nějakou nemocí, nějakým druhem závislosti, jsou v seniorském věku, patří k nějaké etnické menšině. Dále lidé, kteří se ocitli v nějaké sociální události, ze které se nejsou schopni bez pomoci vymanit, týrané děti apod. V případě sociálního vyloučení můžeme hovořit tehdy, kdy je jedinec vyloučen ze společnosti, žije na okraji společnosti, nemá dostatek sociálních kontaktů, rodinných vazeb. Nebo má rodinné vazby, které však nejsou vhodné a pro vymanění se ze sociálního vyloučení nejsou rozhodující. Rovněž je velmi důležité, kde a v jaké lokalitě člověk žije, jaký má životní styl. Všechny tyto faktory jsou rozhodující pro to, jestli je člověk ohrožen sociálním vyloučením.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění (dále jen zákon o sociálních službách), definuje pojem sociální vyloučení, ale také zároveň vymezuje osoby, které se dle tohoto zákona řadí vzhledem k charakteristikám mezi sociálně vyloučené osoby. Zákonem o sociálních službách je sociální vyloučení v § 3 definováno jako vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace, přičemž nepříznivou sociální situaci chápe jako ztrátu schopností z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.

Jako projevy sociálního vyloučení tedy můžeme řadit dlouhodobou nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, nízké či žádné vzdělání, omezená schopnost hospodařit s finančními prostředky, dluhy.

2.3 Skupiny osob, které mohou být ohroženy sociálním vyloučením

Tato podkapitola rozděluje skupiny osob či jednotlivců, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením, a poté praktická část bakalářské práce bude zaměřena pouze na jednu skupinu.

Zákon o sociálních službách ve své třetí části upravuje druhy sociálních služeb, které je možno poskytovat osobám v nepříznivé sociální situaci. Z výčtu těchto služeb je možné dovodit, kterých skupin osob se týká ohrožení sociálním vyloučením a které osoby se mohou nacházet v nepříznivé sociální situaci.

Mezi skupiny osob, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, můžeme zařadit

- osoby ohrožené ztrátou bydlení nebo osoby bez přístřeší
- osoby ohrožené ztrátou příjmů
- osoby bez vzdělání nebo s nízkým vzděláním
- osoby, které mají dluhy
- osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou jím ohroženy
- osoby s různými druhy závislostí
- osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody
- rodiny s dětmi, kde se vyskytují výše uvedené rizikové faktory
- etnické menšiny
- senioři
- oběti trestné činnosti
- osoby se zdravotním postižením

2.3.1 Osoby ohrožené ztrátou bydlení

Jednou ze skupin ohrožených sociálním vyloučením jsou osoby ohrožené ztrátou bydlením či osoby bez přístřeší. Sociální vyloučení a chudoba s sebou nese řadu rizik a negativních důsledků. Významným nástrojem pro snižování chudoby v České republice jsou sociální dávky. V případě těchto osob se při řešení jejich situace nabízí kombinace dávek a možnosti uplatnění se na trhu práce, což je však pro tyto osoby velmi obtížné. Většina těchto osob má finanční problémy a jsou závislé na sociálních dávkách. Jejich problémy většinou začínají tím, že jsou zadluženi nebo se dostanou do nějaké nepříznivé sociální situace. Tato skutečnost je velmi často ovlivněna tím, že jsou dlouhodobě nezaměstnaní a mají malou finanční gramotnost.

Mnohým těmto osobám chybí pracovní návyky, a proto nejsou schopny si práci najít a poté si ji také udržet. Pokud člověk získá práci a poté si ji zdrží, tak je to první krok pro začlenění se zpět do společnosti.

Velmi často se také stává, že když člověk přijde o práci, zadluží se, tak také přichází o střechu nad hlavou. Mnozí se také často ocitnou na ubytovnách. Pokud se však člověk ocitne na ubytovně, tak to není totéž, jako by měl střechu nad hlavou. K řešení situace spojené se ztrátou bydlení nemohou ubytovny sloužit. Můžeme je nazvat pouze útočištěm pro osoby bez přístřeší, ale nikoliv domovem. Jak uvádí poziční dokument sociálního bydlení „*Ubytovny nepředstavují řešení bytové nouze, jsou naopak součástí problému, jenž je třeba řešit za pomoci komplexního souboru nástrojů.*“

(https://www.socialnibydeni.org/sites/default/publicFiles/SOUBORY/2015/01/20/21-20-53/pozicni_dokument_psb_140917.pdf).

Velmi významnou roli při pomoci chudým a osobám ohroženým ztrátou bydlení má tedy sociální práce. Tato však omezené možnosti pomoci a může také narážet na mnohé předsudky a stereotypy o lidech, kteří dlouhodobě žijí v chudobě a sociálně vyloučených lokalitách.

V ČR není v současné době řešena problematika sociálního bydlení, která by se zabývala pomocí lidem ohroženým bezdomovectvím a lidem, kterým hrozí sociální vyloučení. Proto je v současné době velmi diskutovaným problémem nedostupnost sociálního bydlení, které by těmto osobám mohlo být nápomocno při řešení jejich sociální situaci.

3 Organizace v obci Zábřeh, které pomáhají osobám ohroženým ztrátou bydlení a osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením

V této kapitole bych chtěla popsat organizace působící v obci Zábřeh, které se zabývají problematikou osob ohrožených sociálním vyloučením a osobami, které jsou ohroženy ztrátou bydlení.

3.1 Charita Zábřeh

Posláním této organizace je pomáhat a naplňovat křesťanské učení o lásce k člověku. Vyhledává potřebné a poskytuje pomoc všem lidem, kteří potřebují pomoc a to bez rozdílu vyznání či rasy a pomáhá se zapojením zpět do života. Mezi základní náplně práce Charity patří ošetrovatelská a pečovatelská služby, domácí péče, sociální poradenství a osobní asistence, humanitární pomoc a provozování Centra Oáza – denního stacionáře, Domovinky, denního stacionáře Okýnko. Pod Charitou Zábřeh rovněž působí Občanská poradna, která poskytuje lidem základní právní poradenství, poradenství v oblasti jejich základních práv. Pomáhá osobám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a to v rámci bezplatných rad a informací. (http://zabreh.caritas.cz/cs/cinnost/index.php?menu=nase_cinnost)

3.2 Azylový dům pro muže a ženy

Jedná se o zařízení Města Zábřeh, tzv. městské sociální zařízení, toto zařízení rovněž poskytuje sociální služby a pomáhá klientům v řešení jejich nepříznivé sociální situaci. Pomáhají vytvořit podmínky při zajištění stravy, pomoc při uplatňování práv, pomáhají při obstarávání osobních záležitostí, doprovázejí osoby na úradech, zprostředkovávají další odbornou pomoc, a v nemalé míře napomáhají k začleňování osob do běžného života v rámci resocializace.

(http://msz.zabreh.cz/index.php?option=com_resource&view=list&category_id=109&Itemid=20)

3.3 Město Zábřeh

Odbor sociálních věcí – oddělení sociální péče a prevence v rámci samostatné působnosti provádí deptsitáž a vyhledává klienty v rámci jejich sociálního prostředí, spolupracuje s nestátními a neziskovými organizacemi. Zajišťuje sociální poradenství vedoucí k řešení

nepříznivé sociální situace a dále zajišťuje aktivizační služby pro různé cílové skupiny. Podílí se na procesu plánování rozvoje sociálních služeb. Kromě dalších činností se zabývá problematikou sociálního vyloučení, problémy rizikového chování, koordinuje prevenci kriminality ve městě a sociálně negativního chování ve městě.

(<http://www.zabreh.cz/zivotni-situace-odboru-socialnich-veci/ds-1100/p1=2929>)

4 Současný systém pomoci v hmotné nouzi

Tato kapitola popisuje současný systém pomoci v hmotné nouzi. Jednotlivé dávky, které jsou v České republice nástrojem v boji s chudobou.

4.1 Orgány a organizace spadající do systému pomoci v hmotné nouzi

V současné době jsou dávky pomoci v hmotné nouzi v kompetenci Úřadu práce České republiky. Jak uvádí portál MPSV - Úřad práce a jeho kontaktní pracoviště v současné době vykonávají úkoly v oblastech zaměstnanosti a to zprostředkování zaměstnání, evidence uchazečů a zájemců o zaměstnání, v oblasti podpory v nezaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a dále v oblasti nepojistných sociálních dávek dle zákona o státní sociální podpoře, zákona o pomoci v hmotné nouzi, zákona o sociálních službách, zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Úřad práce České republiky je řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí, které je i nadřízeným správním úřadem. Ministerstvo je správcem Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí, jehož součástí jsou veškeré údaje z informačních systémů o dávkách státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, o příspěvku na péči, o dávkách pro osoby se zdravotním postižením a v oblasti státní politiky zaměstnanosti.

Úřad práce rozhoduje o poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi, zabezpečuje jejich výplatu, poskytuje základní sociální poradenství, v rámci sociální práce a sociálního poradenství, předchází vzniku hmotné nouze a dále vyhledává latentní klientelu potencionálně ohroženou hmotnou nouzí. V kompetenci úřadu práce je dále péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením, kterým rovněž poskytuje sociální poradenství. Za tímto účelem poskytuje také mimořádnou okamžitou pomoc. (<https://portal.mpsv.cz/upcr/oup>)

4.2 Životní a existenční minimum

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu je (dále jen zákon o životním a existenčním minimu) v § 1 uvádí, že životní minimum je „*minimální hranice peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb*“ a existenční minimum jako „*minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.*“

Životním a existenčním minimem se řídí rozhodování v systému dávek pomoci v hmotné nouzi, dávek státní sociální podpory, ale i další systémy dávek, u kterých je potřeba stanovit např. okruh společně posuzovaných osob.

Výše částek životního a existenčního minima definované státem je uvedena v § 3 zákona o životním a existenčním minimu, který uvádí, že částka živobytí činí:

Pro jednotlivce	3 410
Pro první osobu v domácnosti	3 140
Pro druhá a další osobu v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 830
Pro dítě do 6 let	1 740
Pro dítě od 6 do 15 let	2 140
Pro dítě od 15 do 26 let	2 450
Existenční minimum pak činí	2 200

Částka živobytí osoby se zvyšuje, pokud zdravotní stav osoby vyžaduje dle doporučení příslušného odborného lékaře zvýšené náklady na dietní stravování, měsíčně o částku, kterou jednotlivé typy diet stanoví zvláštní předpis. Tímto předpisem je vyhláška č. 389/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi. V § 1 této vyhlášky je uvedeno, že částka živobytí se zvyšuje měsíčně u osoby, jejíž zdravotní stav vyžaduje zvýšené náklady na dietní stravování

- u diety nízkobílkovinné o 1 380 Kč
- u diety při dialýze o 1 000 Kč
- u diety nízkocholesterolové při hypercholesterolemii nebo hyperlipoproteinemii o 1 050 Kč
- u diety diabetické o 1 130 Kč
- u diety při onemocnění fenylketonurií o 2 220 Kč
- u diety při onemocnění celiakií o 2 800 Kč
- u diety při osteoporóze, pokud celotělová kostní densita poklesla o více než o 25 %, tj. T-skóre je horší než -2,5 o 1 090 Kč
- u diety při laktózové intoleranci o 1 070 Kč
- u diety v těhotenství a při kojení do 1 roku věku dítěte o 1 100 Kč.

4.3 Druhy dávek pomoci v hmotné nouzi

Dávky pomoci v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění platných předpisů (dále jen zákon o pomoci v hmotné nouzi). Zákon upravuje

poskytování pomoci osobám k zajištění základních životních podmínek, které se nacházejí v hmotné nouzi. Základními životními podmínkami chápeme potřeby a to biologické, psychické a sociální. V rámci tohoto zákona má rovněž každá osoba na základní sociální poradenství.

Mezi základní dávky systému pomoci v hmotné nouzi patří:

- Příspěvek na živobytí
- Doplatek na bydlení
- Mimořádná okamžitá pomoc

4.3.1 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávkou systému pomoci v hmotné nouzi. Zákon o pomoci v hmotné nouzi uvádí v § 2, že osobou v hmotné nouzi je osoba, jestliže její příjem, či příjem společně posuzovaných osob, po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí. Přičemž částka živobytí se zde odvíjí od částek životního a existenčního minima.

Příspěvek na živobytí se vyplácí osobám, které mají nedostatečné příjmy a zároveň je snahou tyto osoby motivovat k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb. Je zde předpoklad, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá.

Při hodnocení nároku na tuto dávku je nutné zkoumat majetkové sociální poměry osoby a dále, zda osoba si je schopna zvýšit příjem vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu či z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, zejména řádným uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo jiným využitím majetku či vlastní prací. Jako možnost zvýšení příjmu vlastní prací se posuzuje započítání výdělečné činnosti u osoby nepracující, zvýšení rozsahu a intenzity výdělečné činnosti, možnosti vykonávat lépe placenou výdělečnou činnost. Zvýšením příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek se rozumí uplatnění nároku na dávky nemocenského pojištění, nároku na dávky důchodového pojištění (zabezpečení), s výjimkou starobního důchodu, na který vznikne nárok před dosažením důchodového věku, nároku na dávky státní sociální podpory, nároku na výživné a nároku na úhradu některých nákladů neprovdané matce, nároku z pracovních nebo obdobných vztahů, nároku na podporu v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci a mzdových nároků podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a dále nároky z jiných pohledávek.

Vždy v případě nároku na dávku příspěvek na živobytí je třeba stanovit okruh společně posuzovaných osob. Okruh společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu, který v § 4 uvádí, že společně se posuzují tyto osoby:

- rodiče a nezletilé nezaopatřené děti
- rodiče a zletilé děti, pokud tyto děti společně s rodiči užívají byt, a kdy nejsou posuzovány s jinými osobami
- manželé, příp. partneři
- rodiče s nezletilými zaopatřenými dětmi či zletilé děti, pokud uvedené děti společně s rodiči užívají byt a nejsou posuzovány s jinými osobami
- osoby jiné, které společně užívají byt, s výjimkou osob, které prokáží, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby

V případě výpočtu nároku na dávku příspěvek na živobytí se dále zkoumají příjmy osoby či společně posuzovaných osob. Za příjem, se pro účely zákona rozumí příjem uvedený v § 9 zákona o pomoci v hmotné nouzi, a to 70 % příjmu ze závislé činnosti podle zákona upravujícího daně z příjmů, a to po odpočtu daně z příjmů fyzických osob a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění, a ze mzdových nároků vyplácených krajskou pobočkou Úřadu práce podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, 80 % příjmu z náhrady mzdy (platu) nebo sníženého platu (snížené odměny) po dobu prvních 14 dnů a od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2013 po dobu prvních 21 dnů dočasné pracovní neschopnosti (karantény) podle zvláštních právních předpisů a z dávky nemocenského pojištění z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci, z důchodů poskytovaných v rámci důchodového pojištění a 100 % ostatních započitatelných příjmů podle zákona o životním a existenčním minimu.

Rozhodné období pro nárok na dávku je uvedeno v § 10 zákona o pomoci v hmotné nouzi, který uvádí, že v případě podání žádosti o dávku je u opakujících se dávek rozhodné období 3 kalendářních měsíců předcházejících aktuálnímu kalendářnímu měsíci; pokud však došlo u osoby nebo alespoň u jedné ze společně posuzovaných osob k podstatnému poklesu příjmu, a podstatný pokles příjmu v aktuálním kalendářním měsíci nadále trvá, rozhodné období počíná kalendářním měsícem, ve kterém k podstatnému poklesu příjmu došlo, nejdříve však kalendářním měsícem, který o 2 kalendářní měsíce předchází aktuálnímu kalendářnímu měsíci a končí aktuálním kalendářním měsícem; za podstatný pokles příjmu se považuje zejména ztráta příjmu z výdělečné činnosti, ukončení výplaty podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci a ukončení výplaty rodičovského příspěvku. U jednorázové dávky je rozhodným obdobím období aktuálního kalendářního měsíce. Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem v průběhu poskytování opakující se dávky, je období kalendářního měsíce předcházejícího aktuálnímu kalendářnímu měsíci. Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje

plnění ostatních podmínek je, v případě podání žádosti o opakující se dávku, aktuální kalendářní měsíc, v průběhu poskytování opakující se dávky, je kalendářní měsíc předcházející aktuálnímu kalendářnímu měsíci, s výjimkou zjišťování odůvodněných nákladů na bydlení, kdy je rozhodným obdobím aktuální kalendářní měsíc, v případě podání žádosti o jednorázovou dávku, je aktuální kalendářní měsíc. Pakliže v případě podání žádosti o dávku dochází k podstatnému poklesu příjmů alespoň u jedné ze společně posuzovaných osob, má se za to, že se jedná o podstatný pokles příjmů všech společně posuzovaných osob.

Tato dávka je jedním z opatření, kterými Česká republika bojuje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Rovněž nedílnou součástí systému pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty.

4.3.2 Doplatek na bydlení

Je další dávkou pomoci v hmotné nouzi poskytované dle zákona o pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatek příjmu k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy osoby či rodiny včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory. Jak uvádí § 33 zákona o pomoci v hmotné nouzi, dávka je poskytována vlastníku užívajícímu byt, nebo jiné osobě, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí, nebo jiného právního titulu. Tuto dávku lze také poskytnout vlastníku stavby pro individuální či rodinnou rekreaci, která splňuje zákonem dané stavebně technické standardy kvality bydlení. Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na specifické situace spojené s bydlením. V případech hodných zvláštního zřetele může orgán pomoci v hmotné nouzi doplatek na bydlení poskytnout do části bytu, po splnění hygienických podmínek a udělení souhlasu obce do ubytovacího zařízení a po splnění stavebně technických standardů kvality bydlení do jiného než obytného prostoru. Jako případ hodný zvláštního zřetele se vždy považuje ubytování v pobytových sociálních službách (např. azylový dům, domov pro seniory, chráněné bydlení). Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí. Zákon umožňuje poskytnout doplatek na bydlení (s přihlédnutím k celkovým sociálním a majetkovým poměrům), i v případě, že příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že příjem osoby a společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí osoby a společně posuzovaných osob, ale nepřesáhl 1,3násobek částky živobytí osoby a společně posuzovaných osob.

Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení (tj. nájmu, služeb s bydlením spojených a nákladů za dodávky energií) zůstala osobě či rodině částka živobytí. Do odůvodněných nákladů na bydlení jak je uvedeno v § 34 zákona o pomoci v hmotné nouzi, se započítává nájemné, popřípadě obdobné náklady spojené s

vlastnickou nebo družstevní formou bydlení nebo obdobné náklady při užívání bytu v jiné než nájemní, družstevní nebo vlastnické formě bydlení; nájemným nebo obdobnými náklady při užívání bytu v jiné než nájemní, družstevní nebo vlastnické formě bydlení se rozumí nájemné hrazené v nájemních bytech, a to až do výše, která je v místě obvyklá; obdobnými náklady spojenými s vlastnickou nebo družstevní formou bydlení se rozumí výše prokazatelných nákladů, maximálně však do výše nákladů uvedených v zákoně o státní sociální podpoře, pravidelné úhrady za služby spojené s užíváním bytu, maximálně však do výše, která je v místě obvyklá; úhradou služeb bezprostředně spojených s užíváním bytu se rozumí úhrada za ústřední (dálkové) vytápění a za dodávku teplé vody, za úklid společných prostor v domě, za užívání výtahu, za dodávku vody z vodovodů a vodáren, za odvádění odpadních vod kanalizacemi, za osvětlení společných prostor v domě, za odvoz tuhého komunálního odpadu, za vybavení bytu společnou televizní a rozhlasovou anténou, popřípadě další prokazatelné a nezbytné služby související s bydlením, úhrada prokazatelné nezbytné spotřeby energií; úhradou prokazatelné nezbytné spotřeby energií se rozumí úhrada dodávky a spotřeby elektrické energie, plynu, případně výdaje na další druhy paliv, a to ve výši, která je v místě obvyklá; výše úhrady za prokazatelnou nezbytnou spotřebu energií se stanoví jako průměrná cena za dodávku energií pro bytovou jednotku určité velikosti podle sdělení příslušných dodavatelů těchto energií, nejvýše však ve výši skutečných úhrad; v odůvodněných případech lze navýšit takto zjištěné částky až o 10 %; za odůvodněný případ se považuje zejména dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav. V případech hodných zvláštního zřetele při užívání jiného než obytného prostoru nebo ubytovacího zařízení úhrada nákladů a to do výše, která je v místě obvyklá, avšak maximálně do výše 80 % normativních nákladů na bydlení podle zákona o státní sociální podpoře.

4.3.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Zákon o pomoci v hmotné nouzi pamatuje i na ty osoby, které jsou správním orgánem uznány za osoby v hmotné nouzi a které se ocitají v situacích, které je potřeba bezodkladně řešit. Jak uvádí § 2 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi, jedná se o případy kdy:

- nejsou plněny podmínky pro poskytnutí opakovaných dávek, ale v případě neposkytnutí pomoci osobě hrozí vážná újma na zdraví. Dávku lze poskytnout v částce, která doplní příjem osoby do výše existenčního minima (v případě nezaopatřeného dítěte do životního minima).
- jsou osoby postiženy vážnou mimořádnou událostí (živelní pohroma, větrná pohroma, ekologická havárie, požár apod.)

- osoba má nedostatek prostředků k úhradě jednorázového výdaje spojeného např. se zaplacením poplatku za vystavení duplikátů osobních dokladů nebo v případě ztráty peněžních prostředků.
- osoba má nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby.
- osoba má nedostatek prostředků k uhrazení odůvodněných nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí.
- osoba je ohrožena sociálním vyloučením. Jde např. o situace, kdy se osoba vrátila z výkonu trestu, z dětského domova a z pěstounské péče po dosažení zletilosti nebo po ukončení léčby chorobných závislostí.

4.3.4 Veřejná služba

Jednám z nástrojů, kterým lze bojovat proti sociálnímu vyloučení je veřejná služba. Veřejná služba je institut, který slouží, ke zvýšení si příjmu osob vlastním přičiněním, zejména vlastní prací. Projevená snaha má vliv na výši částky živobytí. Jak uvádí § 24 zákona o pomoci v hmotné nouzi, částka živobytí u osoby, která vykoná 20 hodin měsíčně veřejné služby je stanovena ve výši životního minima osoby a v případě, kdy osoba vykoná 30 hodin veřejné služby, je částka živobytí osoby zvýšena o polovinu rozdílu mezi životním a existenčním minimem, tedy o 605,-Kč. Výkonem veřejné služby dochází k motivaci klientů jak ke zvýšení si příjmu vlastním přičiněním, tak k obnovení pracovních návyků.

5 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkumným problémem bakalářské práce je analyzovat situaci osob na ubytovnách. Zjistit důvod, proč vyhledali bydlení na ubytovně, jaká je spokojenost s tímto ubytováním a jaký toto ubytování má přínos pro osoby, které se ocitly v situaci osob bez přístřeší. Dále pak byl výzkum zaměřen na formy pomoci a v neposlední řadě na budoucnost a možná východiska z této situace.

V rámci mého zaměstnání, kdy působím již mnoho let na úřadu práce a mám velmi časté zkušenosti s osobami v hmotné nouzi a osobami, které již o své bydlení přišly. Pracuji na úseku nepojistných sociálních dávek, tzn. dávek pomoci v hmotné nouzi. Ze své zkušenosti vím, že velké množství osob, které setrvávají na ubytovnách, toto ubytování vyhovuje a nemají žádnou motivaci tuto ubytovnu opustit. Cílem bakalářské práce je tedy zanalyzovat situaci osob, které se ocitly na ubytovnách.

Výzkum bakalářské práce probíhal v období měsíců března a dubna 2018 v regionu Zábřeh. Jednotlivé rozhovory byly vedeny v přirozeném prostředí jednotlivých respondentů. Celkem bylo osloveno 8 obyvatel ubytovny ve věku 30 – 50 let. Všichni ubytovaní byli předem seznámeni s podmínkami a obsahem rozhovoru, porozuměli jim a souhlasili s nimi. Rovněž byli ujištěni, že materiál, který poskytnou, bude použit pouze za účelem zpracování výzkumné části bakalářské práce. Pro zachování důvěrnosti souhlasili s tím, že ve vedení rozhovoru budou jednotliví respondenti rozlišeni pořadovými čísly a jejich identita bude chráněna před i po provedeném výzkumu. Dále vyslovili souhlas s nahráváním rozhovoru, analýzou zvukového záznamu a přepisem rozhovoru. Byli poučeni o tom, že v případě, že by se v rozhovoru objevila témata nebo otázky na které nechtějí odpovídat, mají možnost odmítnout odpověď, případně rozhovor ukončit. Rozhovory byly vedeny vždy bez přítomnosti dalších osob. Každý rozhovor probíhal několika úvodními větami, aby došlo k uvolnění atmosféry. Rozhovory netrvaly déle než 10 minut. Všichni respondenti odpovídali na 10 připravených otázek. Výzkumným problémem této bakalářské práce je analyzovat situaci osob na ubytovnách. Zjistit důvod, proč vyhledali bydlení na ubytovně, jaká je spokojenost s tímto ubytováním a jaký přínos má toto ubytování pro osoby, které se ocitly v situaci bez přístřeší a v neposlední řadě je výzkum zaměřen na budoucnost a možná východiska z této situace. Na základě těchto položených otázek byla pro výzkum vybrána metoda polostrukturovaného rozhovoru. Při tomto výzkumu není potřeba větších souborů statistických dat a respondentů. Výzkum je tedy možné provádět na malé skupině respondentů, kdy cílem výzkumu je zjistit, jaké důvody stojí za jejich chováním. Výzkum je zde zaměřen na realitu a jednotlivé události. Protože bylo potřeba

nahlédnout do určité oblasti sociálních jevů a porozumění lidem, tak metoda kvalitativního výzkumu je zde velmi dobrým nástrojem. Klíčovou roli zde hraje autenticita a to, že se výzkumník na předmětu analýzy podílí. Při výsledcích výzkumu velmi záleží na názorech a schopnostech respondentů. V případě analýzy jednotlivých předmětů a cílů výzkumu byly hodnoceny právě názory respondentů a tyto názory poté byly podkladem pro uvedený výzkum.

5.1 Region Zábřeh

První zmínka o Zábřehu pochází z roku 1254. Městem se Zábřeh stal již v roce 1278. Město Zábřeh leží v podhůří Jeseníků mezi Šumperkem a Mohelnicí v Olomouckém kraji. Zábřehem protéká řeka Moravská Sázava. Město se rozkládá se na ploše 3458 ha, v nadmořské výšce 285 m.n.m., s celkovým počtem obyvatel 14 000. Mezi místní části města patří Dolní Bušínov, Hněvkov, Pivonín a Václavov. Zábřeh je městem se starou kulturní tradicí, ale také moderním centrem v srdci Moravy. (<http://www.zabreh.cz/informace-o-meste/ds-50/p1=1714>)

Zábřežský region je charakteristický mírně zvlněnou, bohatě zalesněnou krajinou jesenického podhůří. Průměrná nadmořská výška je 347 m.n.m., přičemž nejvýše položená je obec Hynčina s 545 m.n.m a obec s nejnižší nadmořskou výškou jsou Bohuslavice s 258 m.n.m. (<http://www.zabrezsko.cz/o-mikroregionu>)

5.2 Metodologie – použité výzkumné metody

Praktická část bakalářské práce byla prováděna kvalitativním výzkumem – metodou polostrukturovaného rozhovoru. Další použitá metoda bylo studium dokumentů. Jak uvádí Hendl (2005, s. 49-50) „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“

5.2.1 Metoda polostrukturovaného rozhovoru

Tato metoda se zaměřuje na to, jak osoby nahlízejí a chápou svět. Protože se v rámci rozhovoru dostávají do kontaktu dvě cizí osoby, je technika rozhovoru nepřirozený kontakt osob. Pro zvolenou metodu polostrukturovaného rozhovoru byla vybrána forma kvalitativního výzkumu a to z toho důvodu, že při tomto výzkumu není potřeba větších souborů statistických dat a respondentů. Výsledky výzkumu však nejsou reprezentativní. Výzkum je zaměřen na realitu a jednotlivé události. Klíčovou roli zde hraje autenticita a to, že se výzkumník na předmětu

analýzy podílí. Při výsledcích výzkumu velmi záleží na názorech a schopnostech respondentů. V případě analýzy jednotlivých předmětů a cílů výzkumu byly hodnoceny právě názory respondentů a tyto názory poté byly podkladem pro uvedený výzkum. Jak uvádí Strauss a Corbinová (1999) kvalitativní výzkum je jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických dat. Nejčastější metodou je metoda rozhovoru a pozorování, díky kterým je možno získat písemně i ústně výzkumné zprávy.

V rámci rozhovoru máme dvě skupiny osob, jednou skupinou je tazatel a druhou dotazovaný. Tyto skupiny nemají rovnocennou úlohu. Rozhovor probíhá vždy z vůle jedné strany, ovšem druhá strana s tímto rozhovorem souhlasí. Vždy musí být tazatelem zajištěno utajení sdělovaných skutečností. Tyto skutečnosti tazatel nehodnotí, pouze je používá pro svůj výzkum. Výhodou vedení rozhovoru pro tazatele je bezprostřední kontakt se zkoumanou realitou. Kvalitativní výzkum je možné provádět v malé skupině respondentů a cílem tohoto výzkumu je zjistit, jak se respondenti chovají a proč se tak chovají. Tímto výzkumem zkoumáme zvláštní, jedinečné a neopakovatelné jevy, který nám umožňuje pohled do určité oblasti sociálních jevů. Používáme ho v případě, kdy potřebujeme porozumět určité sociální situaci, sledujeme určitý problém, o kterém nemáme předchozí znalost, která by byla spolehlivá.

Dle Miovskeho (2000) varianta polostrukturovaného rozhovoru je nejběžnější, ale je velmi těžké získat informace od dotazovaného. Je potřeba mít dopředu připravené otázky a v průběhu rozhovoru je možné doplnit otázky o další, které si tazatel buď připraví dopředu, či ty které ho v dané chvíli napadnou. Odpovědi je možné zapisovat do archů nebo za souhlasu respondenta je možné rozhovor nahrávat. Rozhovor může být strukturovaný, polostrukturovaný či nestrukturovaný. Strukturovaný rozhovor se skládá z předem daných otázek a nestrukturovaný rozhovor dává možnost volného vyprávění. Polostrukturovaný rozhovor je kombinací dvou předchozích typů rozhovoru. Samotný rozhovor se skládá ze dvou částí – otázek a odpovědí. Celkem rozhovor obsahoval 10 otázek.

5.2.2 Studium spisových dokumentací

Tato metoda je organizačně méně náročná a není omezena na krátký časový úsek. Při studiu dokumentů je velmi důležité, aby bylo dokumentu porozuměno. Pro studium dokumentů bylo použito spisových dokumentací příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi – doplatku na bydlení, které jsou vedeny ode dne přiznání dávky do současnosti. Ve spisových dokumentacích je průběh celého správního řízení ve věci přiznání dávky a dále pobírání dávky.

5.3 Výběr vzorku

Rozhovory byly vedeny s 8 ubytovanými na různých ubytovnách ve městě Zábřeh. Ve městě Zábřeh se nacházejí tři komerční ubytovny, jednotlivé respondenty jsem si vybírala s určitým záměrem. Základním znakem pro výběr respondentů bylo to, že všichni obývají substandardní formu ubytování – tedy komerční ubytovnu ve městě Zábřeh. Dalším společným znakem bylo to, že se vždy jednalo o osoby, které jsou dlouhodobými příjemci dávek pomoci v hmotné nouze – příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení, tzn. 3 a více let. Dávka doplatek na bydlení je jim vyplácena z důvodu hodného zvláštního zřetele – obývají substandardní formu bydlení. Rovněž společným znakem bylo to, že všichni byli ochotni k poskytnutí rozhovoru.

Respondent č. 1 - žena ve věku 50 let, rozvedená, na ubytovně 6 let

Respondent č. 2 - žena ve věku 50 let, rozvedená, na ubytovně 4 roky

Respondent č. 3 – žena ve věku 49 let, svobodná, na ubytovně 7 let

Respondent č. 4 – muž ve věku 48 let, rozvedená, na ubytovně 3 roky

Respondent č. 5 – muž ve věku 48 let, rozvedený, na ubytovně 5 let

Respondent č. 6 – muž ve věku 45 let, rozvedený, na ubytovně 6 let

Respondent č. 7 – muž ve věku 43 let, rozvedený, na ubytovně 6 let

Respondent č. 8 - muž ve věku 49 let, rozvedený, na ubytovně 3 roky

5.4 Údaje získané studiem spisových dokumentací

Respondent č. 1

Jedná se o ženu ve věku 50 let, rozvedená. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2012, tedy 6 let. V průběhu tohoto období vystřídal celkem čtyři ubytovny. V dřívější době bydlela na ubytovně společně s jedním synem, který však v současné době je již zletilý a z ubytovny se odstěhoval za prací. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Vzhledem k tomu, že klientka je v hrazení ubytování nespolehlivá, dávka doplatek na bydlení je vyplácena přímou úhradou na účet provozovateli ubytovny.

Respondent č. 2

Jedná se o ženu, ve věku 50 let, rozvedená. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2014, tedy čtyři roky. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Dávka je klientce poukazována poštovní poukázkou a ona si ubytování hradí sama.

Respondent č. 3

Jedná se o ženu, ve věku 49 let, rozvedená. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2015, tedy 3 let. Ubytovnu obývá společně s druhem. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Vzhledem k tomu, že klientka je v hrazení ubytování nespolehlivá, dávka doplatek na bydlení je vyplácena přímou úhradou na účet provozovateli ubytovny.

Respondent č. 4

Jedná se o muže ve věku 48 let, svobodný. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2011, tedy 7 let. V průběhu tohoto období bydlel na třech ubytovnách. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Vzhledem k tomu, že klient je v hrazení ubytování nespolehlivý, dávka doplatek na bydlení je vyplácena přímou úhradou na účet provozovateli ubytovny.

Respondent č. 5

Jedná se o muže ve věku 48 let, rozvedený. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2013, tedy 5 let. V průběhu pobírání dávky bydlel na třech ubytovnách. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Vzhledem k tomu, že klient je v hrazení ubytování nespolehlivý, dávka doplatek na bydlení je vyplácena přímou úhradou na účet provozovateli ubytovny.

Respondent č. 6

Jedná se o muže ve věku 45 let, rozvedený. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2012, tedy 6 let. V průběhu pobírání dávky bydlel na dvou ubytovnách. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Vzhledem k tomu, že klient je v hrazení ubytování nespolehlivý, dávka doplatek na bydlení je vyplácena přímou úhradou na účet provozovateli ubytovny.

Respondent č. 7

Jedná se o muže ve věku 43 let, rozvedený. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2014, tedy 4 roky. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Vzhledem k tomu, že klient je v hrazení ubytování nespolehlivý, dávka doplatek na bydlení je vyplácena přímou úhradou na účet provozovateli ubytovny.

Respondent č. 8

Jedná se o muže ve věku 49 let, rozvedený. Dávku doplatek na bydlení pobírá od roku 2015, tedy 3 roky. Dávka doplatek na bydlení je vyplácena z důvodu případu hodného

zvláštního zřetele – tedy na substandardní formu bydlení. Vzhledem k tomu, že klient je v hrazení ubytování nespolehlivý, dávka doplatek na bydlení je vyplácena přímou úhradou na účet provozovateli ubytovny.

Studiem spisových dokumentací bylo zjištěno, že většina respondentů je dlouhodobými příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi – doplatku na bydlení při využívání substandardní formy bydlení. Vzhledem k tomu, že všichni respondenti jsou dlouhodobými příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi a ubytovnu obývají dlouhodobě, tak sami mají velmi malou šanci na změnu své nepříznivé sociální situace. Rovněž bylo zjištěno, že téměř všichni respondenti mají dávku doplatek na bydlení poukazovanu přímou úhradou, protože jejich platební morálka není dobrá a v případě nehrazení bydlení by přišli o střechu nad hlavou. Na jednu stranu je zde tedy zaručena ta skutečnost, že tyto osoby nepřijdou o střechu nad hlavou, ale na druhou stranu se zde ukazuje, že tyto osoby nemají žádné povinnosti, potažmo žádné starosti. Pro větší samostatnost klientů a větší motivaci pro hledání vlastního bydlení by bylo vhodné, aby se s dávkou naučili hospodařit sami a aby byli zodpovědní za své chování.

5.5 Výzkumné otázky

Pro výzkumnou část bakalářské práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky. Jaké byly důvody toho, že osoby vyhledaly bydlení na ubytovně? Jaká je spokojenost osob s bydlením na ubytovně? Dále bylo zkoumáno, jaký přínos má bydlení na ubytovně pro tyto osoby? Jaké jsou možnosti pomoci osobám, které bydlí na ubytovně? V neposlední řadě bylo analyzováno, jak vidí tyto osoby svoji budoucnost a jaká jsou možná východiska z této situace?

5.6 Postup zpracování dat

Mezi základní věci, které byly analyzovány, patří důvody toho, proč se ocitly tyto osoby na ubytovně. Zda se na ubytovně ocitli z finančních, rodinných poměrů, či z jiných důvodů. Dále bylo analyzováno, jaká je spokojenost s bydlením na ubytovně. Zda jim bydlení vyhovuje, či nikoliv a proč. Rovněž ve výzkumu bylo hodnoceno, jaký přínos má pro osoby ubytování na ubytovně. Dalším předmětem analýzy byla budoucnost těchto osob, a to jak ony vidí svoji budoucnost.

5.7 Významové jednotky

Rodinné poměry osob – příčiny toho, proč musely tyto osoby vyhledat bydlení na ubytovně
Spokojenost - spokojenost osob s ubytováním na ubytovně

Přínos - přínos bydlení na ubytovně

Možnosti řešení - řešení sociální situace osoby na ubytovně

Budoucnost - představa o budoucnosti

5.7.1 Tabulka 1 - rodinné poměry

Respondent	příčiny toho, proč vyhledali bydlení na ubytovně
1	rozvod, opuštění bytu po rozvodu, fyzické násilí
2	rozvod, fyzické násilí
3	dluhy
4	dluhy
5	výkon trestu, dluhy
6	dluhy
7	rozvod, dluhy
8	dluhy

Analýzou rodinných poměrů jednotlivých respondentů bylo zjištěno, že všichni respondenti vyhledali bydlení na ubytovně z důvodu nějaké neočekávané sociální situace. Z provedených rozhovorů vyplynulo, že nemalá část respondentů toto ubytování vyhledala z důvodu rozvodu. Po rozvodu se ocitli na ulici a jediným řešením bylo ubytovat se na ubytovně. Dvě respondentky uvedly, že dalším podstatným důvodem vyhledání ubytování na ubytovně bylo fyzické násilí partnera a poté rozvod. Většina respondentů uvádí, že příčinou vyhledání ubytování na ubytovně byly dluhy ať už jejich vlastní či dluhy partnera. Jak všichni respondenti shodně uvádějí, tak ubytování na ubytovně bylo v tu dobu pouze na přechodnou dobu. Ve většině případů se však jedná o osoby sociálně slabé, které mají finanční problémy a zajistit si vlastní bydlení, ať už v nájemné formě, je pro ně nepřekonatelnou překážkou. Na případnou kauci si nejsou schopni si ze svých finančních prostředků našetřit.

5.7.2 Tabulka 2 – spokojenost s ubytováním

Respondent	spokojenost s ubytováním
1	ne
2	všechno vyhovuje
3	ne
4	ne
5	ne
6	ne
7	ne
8	ne

Většina respondentů uvádí, že s ubytováním na ubytovně není spokojeno a nic jim na tomto ubytování nevyhovuje. Většina respondentů se shoduje na to, že na ubytovně nemají soukromí, jsou zde společné sociální zařízení. Jedna respondentka uvádí, že je zvyklá mít klid, což na ubytovně není možné. Pouze jedna respondentka uvádí, že jí bydlení na ubytovně vyhovuje a se vším je spokojená. Velmi jí vyhovuje, že není na ulici, dokonce si chválí dobrou partu, která jí v případě potřeby vždy vypomůže. Odpovědi jednotlivých respondentů na tuto otázku byly velmi strohé. Z těchto odpovědí vyplynulo, že skutečně většině respondentů tento stav nevyhovuje.

5.7.3 Tabulka 3 – přínos bydlení na ubytovně

Respondent	přínos bydlení na ubytovně
1	žádný
2	má klid a není na ulici
3	nic není přínosem
4	žádný
5	žádný
6	žádný
7	nejsem na ulici
8	žádný

Dále bylo provedeným výzkumem zjištěno, že bydlení na ubytovně nemá pro respondenty žádný přínos. Jak již vyplývá z předchozího kritéria, pokud osoby nejsou spokojené s ubytováním na ubytovně, tak pro ně toto ubytování není přínosem. Pouze jedna respondentka uvedla, že přínosem pro ni je to, že má klid a není na ulici.

5.7.4 Tabulka 4 – možnosti řešení

Respondent	možnosti řešení sociální situace
1	řešila již mnohokrát, nikdo nepomohl
2	snaží se, očekává pomoc od kamarádky
3	snaží se, hledá bydlení, očekává pomoc od sociálních pracovníků
4	sama ne, s přítelem ano, neočekává pomoc od nikoho
5	očekává pomoc od sociálních pracovníků
6	neví, chtěl by z ubytovny, ale nemá peníze
7	snaží se hledat bydlení společně se sociálními pracovníky
8	snaží se hledat bydlení a práci sám

Z uvedeného výzkumu vyplývá, že se jednotliví respondenti snaží svou situaci nějakým způsobem řešit. Jedna respondentka uvedla, že se snažila svou situaci již několikrát řešit, avšak nikdo jí nepomohl. Další respondentka uvádí, že se snaží hledat jiné bydlení za pomoci kamarádky a kdyby měla na kauci, tak by dávno bydlení měla. Další respondent uvádí, že se snaží hledat jiné bydlení a pomoc očekává od sociálních pracovníků, kdy spolupracuje se sociálním pracovníkem obce. Další respondentka uvedla, že si bydlení hledají společně s přítelem a pomoc neočekávají od nikoho jiného. Většina respondentů se snaží bydlení hledat sama nebo za pomoci sociálních pracovníků. Jeden respondent uvedl, že neví od koho pomoc očekávat. Chtěl by však z ubytovny, ale nemá peníze. Poslední respondent uvedl, že si bydlení a práci hledá sám.

5.7.5 Tabulka 5 – budoucnost

Respondent	jak vidí svou budoucnost a možná východiska
1	sice má špatné zdraví, ale chtěla by chodit do práce a najít si hodného přítele
2	na ubytovně je spokojená, má zdravotní problémy a ví, že v případě potřeby jí vždycky někdo pomůže
3	špatně
4	pokud se jí podaří najít bydlení, chtěla by nastoupit do práce, má zdravotní problémy a ve zdravotnictví jí nikdo nezaměstná, také žádá o invalidní důchod
5	pokud se podaří najít práci, tak by mohl najít i bydlení
6	myslí si, že se když se mu podaří najít práci, tak potom i bydlení
7	neví, co bude dál
8	neví

Otázka za měřená na budoucnost jednotlivých respondentů a možná východiska z jejich situace většina respondentů odpověděla, že by si chtěli najít práci a poté až budou mít finanční

prostředky, tak by si chtěli najít vlastní bydlení. Z výzkumu vyplynulo, že svou budoucností většina klientů nevidí moc optimisticky. I když všichni shodně uvádějí, že by si chtěli najít práci, tak většina z nich má zdravotní problémy a jejich uplatnění na trhu práce je velmi mizivé. Jedna respondentka uvádí, že má sice špatné zdraví, ale chtěla by si najít hodného přítele a také práci. Většina respondentů uvádí, že neví, jaká bude jejich budoucnost. Pouze jedna respondentka uvádí, že je na ubytovně spokojená, protože má zdravotní problémy a na ubytovně jí vždycky někdo pomůže. Z většiny odpovědí tedy vyplývá, že respondenti nemají úplně jasnou představu o své budoucnosti ani nemají představu, jak by měli svou situaci řešit. Vzhledem k tomu, že všichni respondenti jsou dlouhodobými příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi a ubytovnu obývají dlouhodobě, tak sami mají velmi malou šanci na změnu své nepříznivé sociální situace.

5.8 Závěrečné vyhodnocení výzkumného šetření

Provedeným výzkumem byly analyzovány důvody toho, proč osoby vyhledaly bydlení na ubytovně, jaká je spokojenost s bydlením na ubytovně, jaký přínos má bydlení na ubytovně pro tyto osoby a jaké jsou možnosti pomoci osobám, které bydlí na ubytovně. V neposlední řadě bylo analyzováno, jak vidí tyto osoby svoji budoucnost a jaká jsou možná východiska z této situace.

Z analýzy bylo zjištěno, že všichni respondenti vyhledali bydlení na ubytovně z důvodu nějaké neočekávané sociální situace. Většinou jako důvod vyhledání bydlení na ubytovně byl rozvod, dále fyzické násilí partnera a v neposlední řadě dluhy jejich vlastní či dluhy partnera.

Většina respondentů také uvádí, že s ubytováním na ubytovně není spokojeno a nic jim na tomto ubytování nevyhovuje. Většina se jich shoduje na tom, že na ubytovně nemají soukromí a klid. Pouze jedna respondentka uvádí, že jí bydlení na ubytovně vyhovuje a se vším je spokojená. Velmi jí vyhovuje, že není na ulici, dokonce si chválí dobrou partu, která jí v případě potřeby vždy vypomůže. Odpovědi jednotlivých respondentů na tuto otázku spokojenosti byly velmi strohé.

Praktická část bakalářské práce se dále zabývala, jaký přínos má pro jednotlivé respondenty ubytování na ubytovně. Výzkumem bylo zjištěno, že bydlení na ubytovně nemá pro respondenty žádný přínos. Pouze jedna respondentka uvedla, že přínosem pro ni je to, že má klid a není na ulici.

Všichni respondenti uvedli, že se snaží svou situaci nějakým způsobem řešit. Shodně všichni uváděli, že se snaží řešit svou situaci svépomocí, za pomoci kamarádky a někteří klienti uvedli, že pomoc očekávají od sociálních pracovníků.

V poslední části výzkumu bylo hodnoceno, jak respondenti vidí svou budoucnost. Z výzkumu bylo zjištěno, že někteří respondenti doufají v nalezení práce a v případě, kdy se jim práce podaří najít, tak doufají v to, že se jim podaří najít bydlení. Někteří respondenti nevědí, jaká bude jejich budoucnost, pouze jedna respondentka uvádí, že je na ubytovně spokojená, protože má zdravotní problémy a na ubytovně jí vždycky někdo pomůže. Z většiny odpovědí tedy vyplynulo, že respondenti nemají úplně jasnou představu o své budoucnosti ani nemají představu, jak by měli svou situaci řešit. Vzhledem k tomu, že všichni respondenti jsou dlouhodobými příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi a ubytovnu obývají dlouhodobě, tak sami mají velmi malou šanci na změnu své nepříznivé sociální situace.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit především příčiny, které vedly k tomu, že tyto osoby ohrožené sociálním vyloučením vyhledaly bydlení na ubytovnách, jakým způsobem se se svou situací vyrovnávají a jaké jsou možnosti řešení jejich problémů. Lidé, kteří ztratili bydlení a domov jsou velmi často společností nepochopení a odsuzováni. Ostatní lidé velmi často nenahlíží na konkrétní problém, ale dívají se na situaci, ve které se osoba nachází. V těchto případech by pak měla nastupovat sociální práce a její možnosti a formy pomoci.

Analýzou rozhovorů bylo zjištěno, že nejčastější příčinou vyhledání bydlení na ubytovně je špatná finanční situace a dluhy. V neposlední řadě bylo také příčinou vyhledání ubytovny špatný výběr partnera a jeho fyzické násilí.

Rovněž bylo zjištěno v rámci rozhovorů, že většina osob však velkou pomoc od sociálních pracovníků neočekává. Chtěli by svoji situaci řešit sami a to tím, že si najdou práci a poté budou mít finanční prostředky na lepší bydlení. To aby byli schopni si zajistit vhodné bydlení je podmíněno finanční situací. Jelikož však všichni respondenti jsou již dlouhodobými příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi a to příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení je pro ně velmi těžké obnovit své pracovní návyky a zařadit se zpět do většinové společnosti. Z analýzy rozhovoru vyplynulo, že většina z nich má také nějaké zdravotní problémy. Je proto velmi těžké pro tyto osoby získat odpovídající práci aby tak mohly zlepšit svou finanční situaci. Z odpovědí vyplynulo, že by většina z nich chtěla svou situaci řešit a spoléhají na sebe, popřípadě na kamarády. Pouze tři respondenti spoléhají na pomoc sociálních pracovníků.

V rámci hodnocení situace jednotlivých respondentů vyplynulo, že většině z nich, ač je s bydlením na ubytovně nespokojená, přijali toto bydlení za své. Neuvažují o tom, že by jejich nepříznivou situaci mohl řešit ještě někdo jiný. Většina obyvatel nevidí svou budoucnost pozitivně. Je zde zřejmé, že většina z nich již na svůj stav rezignovala, svou budoucnost si nedovedou představit a nemají jasnou životní perspektivu.

Při zpracování bakalářské práce bylo tedy nahlédnuto do problematiky osob ohrožených sociálním vyloučením a osob, které se dostaly do nepříznivé sociální situace a to tím, že ztratily střechu nad hlavou. Jak vyplynulo z výzkumu, důležitými faktory pro získání vlastního bydlení jsou finanční prostředky, zaměstnání a v neposlední řadě ochota spolupráce na řešení své nepříznivé situace. Finanční situace většiny respondentů je však velmi neuspokojivá, protože jsou všichni odkázáni na pomoc státu, tedy na dávky pomoci v hmotné nouzi. V živočišné říši je potřeba jasné budoucnosti typická pouze pro člověka. Vzhledem k tomu, že většina obyvatel ubytovny však neprojevila mnoho optimismu pro vlastní snahu ani pro snahu řešit svou situaci

za pomoci sociálních pracovníků, není zřejmé, zda se jim jejich nepříznivá sociální situace podaří vyřešit. I přes nepřízeň osudu se snad všem respondentům podaří vyřešit nepříznivou situaci a nelézt odpovídající stabilní bydlení.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Darina Vejchodová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, PhD.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením v důsledku ztráty bydlení v regionu Zábřeh.
Název v angličtině:	Assistance to people at risk of social exclusion due to the loss of housing in the region Zábřeh.
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, ztrátou bydlení a možnostmi pomoci těmto osobám. Teoretická část bakalářské práce se zabývá historickým vývojem sociální práce od starověku po současnost. Dále se zabývá sociálním vyloučením, chudobou a v neposlední řadě systémem pomoci v hmotné nouzi v ČR. Praktická část bakalářské práce se zaměřena na analýzu situace osob, které mohou být ohroženy sociálním vyloučením z důvodu toho, že se ocitly v nepříznivé sociální situaci, tedy ztratily bydlení.
Klíčová slova:	Sociální práce, sociální zabezpečení, sociální vyloučení, chudoba, dávky pomoci v hmotné nouzi.
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with people who are threatened by social exclusion, loss of housing, and it discusses how to help these people. The theoretical part of the thesis deals with the historical development of social work from antiquity to the present. It also deals with social exclusion, poverty, and with the system of assistance in material need in the Czech Republic. The practical part of the bachelor thesis is focused on the analysis of the situation of persons who may be threatened by social exclusion because they find themselves in an unfavourable social situation, thus losing housing.
Klíčová slova v angličtině:	Social work, social security, social exclusion, poverty, assistance in material need.

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1- otázky k rozhovorům Příloha č. 2 - přepis rozhovorů
Rozsah práce:	47 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

Seznam použitých zkratk:

- s. - strana
- COS - Charity Organization Society
- MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí
- př.n.l. - před naším letopočtem
- mj. - mimo jiné
- čl. - článek
- tj. - tj.
- ha - hektarů
- stol. - století
- tzv. - tak zvaně
- ČR - Česká republika
- ČSSR - Československá socialistická republika
- ČNR - Česká národní rada
- Sb., - sbírky
- m.n.m - metrů nad mořem
- č. - číslo

Seznam bibliografických zdrojů

- Matoušek, O a kol.: *Základy sociální práce*. 3. Vydání. Praha Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0
- Mareš, P.: *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vydání. Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.
- Mareš, P. Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení. *Sociologický časopis*. Roč. 36, čís. 3, s. 285-297
- Klimentová, E., Kadlec T.: *Sociální politika II. Olomouc*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- Hendl, J.: *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4
- Strauss, A., Corbinová, J.: *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60.
- Miovský, M.: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- Slovník sociálního zabezpečení, Praha 2015, ISBN 978-80-7421-114-0
- ÚZ. *Sociální zabezpečení 2017*, Ostrava : Nakladatelství Sagit, a. s., 2017. ISBN 978-80-7488-252-4.

Seznam internetových zdrojů

Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online] [cit. 2018-04-10]. Pomoc v hmotné nouzi.

Dostupné z <<https://www.mpsv.cz/cs/5>>

Úřad práce České republiky. [online] [cit. 2018-04-10]. O úřadu práce. Dostupné z

<<https://portal.mpsv.cz/upcr/oup>>

Slovník sociálního zabezpečení. [online] [cit. 2018-04-11]. Sociální vyloučení. Dostupné z

<http://slovník.mpsv.cz/socialni-vyloucení.html>

Charita Zábřeh. [online] [cit. 2018-04-12]. Naše činnost. Dostupné z

<http://zabreh.caritas.cz/cs/cinnost/index.php?menu=nase_cinnost>

Městská sociální zařízení Zábřeh. [online] [cit. 2018-04-12]. Poskytované služby. Dostupné z

<http://msz.zabreh.cz/index.php?option=com_resource&view=list&category_id=109&Itemid=20>

Město Zábřeh. [online] [cit. 2018-04-12]. Sociální oblast a služby. Dostupné z

<<http://www.zabreh.cz/zivotni-situace-odboru-socialnich-veci/ds-1100/p1=2929>>

Město Zábřeh. [online] [cit. 2018-06-04]. Informace o městě. Dostupné z

<<http://www.zabreh.cz/informace-o-meste/ds-50/p1=1714>>

Mikroregion Zábřežsko. [online] [cit. 2018-06-04]. O mikroregionu. Dostupné z

<http://www.zabrezsko.cz/o-mikroregionu>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online] [cit. 2018-04-10]. Strategie sociálního začleňování 2014-2020. Dostupné z

<https://www.mpsv.cz/files/clanky/17082/strategie_soc_zaclenovani_2014-20.pdf>

Agentura pro sociální začleňování. [online] [cit. 2018-04-10]. Co je sociální vyloučení.

Dostupné z <<http://www.socialni-zaclenovani.cz/co-je-socialni-vyloucení>>

Systém sociálního bydlení. [online] [cit. 2018-06-07]. Sociální bydlení. Dostupné z

<https://www.socialnibydeni.org/sites/default/publicFiles/SOUBORY/2015/01/20/21-20-53/pozicni_dokument_psb_140917.pdf>

Právní normy

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů

Vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi

Seznam příloh

Příloha č. 1 – otázky rozhovorům

Příloha č. 2 – přepisy rozhovorů

Příloha č. 1

Otázky k rozhovorům

1. Pohlaví
2. Jaký je Váš věk?
3. Jaké máte dosažené vzdělání?
4. Jaký byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?
5. Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?
6. Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?
7. Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?
8. Domníváte se, že jste schopni/na řešit svoji sociální situaci sám/a?
9. Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?
10. Jak vidíte Vaši budoucnost?

Příloha č. 2

Přepisy rozhovorů

Respondent č. 1

1. *Pohlaví*

žena

2. *Jaký je Váš věk?*

Za dva měsíce mi bude 50.

3. *Jaké máte dosažené vzdělání?*

Já mám jenom základní.

4. *Jaký byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?*

Smích...pláč...toho bylo moc.no tak manžel si koupil, co získal ty peníze, no ze svého bytu družstevního, tak vlastně on to zaplatil, jo ježiš já jsem měla taky svůj byt 2+1, jelikož jsem to musela nechat manželovi ať to tedy platí, protože mi musel sehnat byt, jo 1,1 nebo garsonku a tak říkala i když sem dostala od obce smlouvu jako že nemá nárok, že sem to chtěla po něm, no že to je jako podnikový byt, jelikož v tu dobu už zas podnikovej byt nebyl, jo byl to státní byt, no a voni řekli prostě, že to už není podnikový, že už mu ta smlouva neplatí, jo, takže buď jako se odstěhuju nebo tam zůstanu s manželem, no jenomže já jsem si našla druhýho přítele v nemocnici, ve fakultní nemocnici, tam sem byla s páteří, ležela na kapačkách u holek, tak sem tam pracovala, no a seznámila sem se s ním, protože ležel na kožním, sme se seznámili, začli sme spolu chodit, no...furt tvrdil, že si připadá jako v paneláku, jako kuň v kleci, tak já sem říkala, dobrý..já bych chtěla taky na vesnici, mám ráda jako zvířata(poplakování).....no a manžel řekl že jo, že tedy ted byt může družstevní jako prodat.. no jelikož ho prodal, ten družstevní byt 3+1dostali sme asi 50 000 nebo 450 000 těch ...peněz, tak za barák sme platili 450 000, něco sme dokoupili, nějaký maličkosti, do toho baráku, no a hospodařili sme tam. Jenomže von byl takovej, že všechno nechával na mě, no na ženu. Prostě von byl takovej, že on do práce nechtěl, on raděj chodil, chlatal, jo popíjel, že...já sem s ním kolikrát nechtěla, on mě nutil do hospody, jo kvůli tomu to mám aji v rozvodu napsaný, že mě nutil po hospodách...., já sem řekla, že už toho mám plný zuby, že prostě nebudu ze sebe dělat blbečka, že jo, už sem dostala úpal, , jo a tak dále, že to bylo na mě moc, stávat ve čtyry, králíkům dávat nažrat, dávat jim žrádlo, doma... domácnost..., uklidit, pouklízet tohle, no a začal mě prostě jako vyčítat, že ať du ještě na zahradu, že tam mám ještě zahradu, no a já říkám, chtěli sme ju oba dva, že ju budeme kámošovi pomáhat a my ju budeme taky

obhospodařovat. A on že je prostě unavený, že byl v práci, že moi kamarádi vykládali, že do práce nejezdí, jo, že jezdil za svojou slečnou přitom to vypadá jako chlap. My sme se domlouvali, že bych chtěla nechat si ten barák se synem a by přestal platit alimenty,... no pochopitelně von řekl že ne, že takovej blbej nebude, jo a já sem říkala a proč ne, po nějakých letech sme spolu mluvili, protože jako jinač to všechno šlo přes naši sociální pracovníci, s ním nebylo jako možno se s ním jako kecat.... No a von řekl, že prostě že mu to...že on tam chce bydlet a já říkám já sem si našla pak úplně jiného pak žes byl v hospodě v Mohlenici a že si vykládal každému že manželku chceš vykopnout s děckem ven, jo...že si syna chceš vzít k sobě a že ju vykopneš na ulicu, abys mohl prodat ten barák, aby si mohl s tou svou kopretinou žít...No a on řekl, to taky ..protože to sou moje peníze, ne tvoje, no takže nás jako vykopl, no z toho důvodu sem přišli o střechu nad hlavou....ale jinač sem chodila do práce

5. *Udržíte styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?*

No, tak s rodinou ne, otec umřel....a s matkou se nestýkám(pláč)...

6. *Takže Vám nikdo nemohl pomoci?*

No měl byly čtyři roky, když se naši rozvedli.....nemá mi kdo pomoci.

7. *Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?*

Smích...já sem zvyklá prostě ve svém, mět doma klid, přijít návštěva, ať přijde, pokecáme, zase odejdou, takle jako, abych ste slyšela, nemohla spat, já sem ze včerejšek na dnešek vůbec nespala, sem hrozně unavená, teď něco na mě leze, mám průjem, kašlu, ze mě douhleny, tak nevím jestli je to chřipka nebo něco, teď ještě ty nohy mě zloběj, jo když je změny počasí, jo...já sem spadla na zem, jo a teď jako hrůza, kluk mě práce odemykal a říkal, mamó je změna počasí, já říkam jo, sem mu to ráno říkala, že sem tak tak došla mu otevřít...

8. *Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?*

A to je jako co? Žádný...

9. *Domníváte se, že jste schop/na řešit svoji sociální situaci sám/a?*

.....odmlka.....tak já už sem to tolikrát řešila

10. *A byla jste úspěšná?*

Joo...nikdo mě nepomohl

11. *Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?*

Pláč.....a od koho? Na městě mě pořád tvrdí, že nemám šanci sehnat žádný byt, v Mohlenici vůbec, že tam nemám trvalé bydliště. Chtěla bych se vrátit do Úsova, už se to tam všechno změnilo, potkala sem kamarádku, mám tam plno známých, jo...

12. Jak vidíte Vaši budoucnost?

Budoucnost...jestli se toho dožiju, nevím no.....to zdraví je špatný, chtěla bych chodit do práce, no a najít si nějakýho hodnýho přítele.....

Během rozhovoru byla respondentka velmi lítostivá, poplakávala, Je vidět, že jí její situace netěší, avšak z rozhovoru jsem pochopila, že ona sama nemá moc snahu svou situaci řešit, rezignovala i pomoc různých organizací, které se zabývají řešením nepříznivé sociální situace.

Respondent č. 2

1. Pohlaví

žena

2. Jaký je Váš věk?

V neděli 50

3. Jaké máte dosažené vzdělání?

základní

4. Jaké byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?

Dlouhá odmlka.....prodaný barák, pak sem bydlela v podnájmu, tam se byla fyzicky týraná, no a tak se utekla a skončila sem na azyláku, na Jamajce(ubytovna), po roce mě na azylák už nevzali, takže ubytovna.....

5. Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?

ne

6. Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?

Všechno

7. Co všechno?

Tak, rozhodně to není skvot, je tam klid... je tam dobrá parta...to taky, lidí si tam pomáhají...

8. Neodrazují Vás vysoké doplatky za ubytování?

Tak peníze sou peníze....., ale vem si tom, že někdo má nájem nebo podnájem za 10-12 tisíc a to na to nemám, hlavně na kauci....

9. Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?

Nevím....asi sem v klidu a nejsem na ulici

10. Domníváte se, že jste schopen/na řešit svoji sociální situaci sám/a?

padesát na padesát,asi sama to nezvládnu

11. Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?

Nebudu menovat...od kamarádky....., a taky od sociální pracovnice...

12. Jak vidíte Vaši budoucnost?

Smích....nevím, no snažím se, kdybych měla tu kaucu, tak du bydlet, ale zase vím, když tam budu sama někde, tak mě nikdo nepomůže, mám nějaký zdravotní problémy, tak tem mě taky nemusí najít čtrnáct dnů....když na ubytovně vidijou, že fakt nemůžu, že mám ten tlak, na kterej se léčím fakt dvacet let, tak někdo zaklepe a pomůže mě..

Respondent č. 3

1. Pohlaví

muž

2. Jaký je Váš věk?

Čtyřicet osm

3. Jaké máte dosažené vzdělání?

Normální...středoškolské, prodavač smíšeného zboží

4. Jaké byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?

To byl velkej problém, já jsem bydlel na kosmonautech, v městském bytě, no.. moje chyba byla , že se tehdá sem tam pustil prostě neteř, no byla to moje chyba, moje nebožka sestra, že si udělala s černochem děcko, no tak ona tam přišla bydlet..já jsem ju tam vzal nejdřív na zkoušku, pak sem tam měl nejakej nedoplatek, já nevím , tam tehdá všechno proběhlo takhle pan Hošek , tak že mě dostanou jako z bytu...a žé vona by tam mohla ona zůstat bydlet....tak tam zůstala ona bydlet, s nějakým svým partnerem, vonu už jsou vzítí ted'ko sem se dozvěděl..a já jsem zůstal venku....půl roku sem béval venku, pak sem přišel vlastně na Jamajku(ubytovna), tam sem se ubytoval teda, no a pak sem skončil tady...nedalo se furt bejt venku..

5. Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?

Nemám rodinu. Můj bratr mě dlužil dvěštedvacet tisíc, po úmrtí mámy, rozdělení majetku...tak to šlo šescetšedesát tisíc odhad, bylo to na tři díly, každý dvěštedvacet tisíc...já sem nedostal nic.

6. Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?

Ne

7. Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?

Žádněj, pro ně to není přínos.

8. Domníváte se, že jste schopen/na řešit svoji sociální situaci sám/a?

Snažím se...nó sháním si někde bydelní, třeba někde jedna plus jedna nebo něco. Já sem dělal tedy u toho Zemana, tam sem byl necelej rok, zaplatil sem padesát sedm tisíc, to sem vůbec nevěděl, na tym na exekucích, , to už bylo ještě když žila máma, no...tak sem to splácel, zaplatil sem na tym padesát sedm tisíc, dvě vějplaty za nula mě odebrali, třetí sem si byl požádat o tu mopku, abych vůbec mohl..něco sem měl ušetřenýho, no, pak už sem neměl ani co na jídlo, no pak už mě začali strávat jeno dva a půl tisíce měsíčně, no pak přišlo vyjádření, že už sem čistej, že už mám všechno splacený, tak sem to poslal na soud, pak sem zaplatit těch devadesát tři korun za nějaký známky na poště,..všechno sem to zaplatil, no japak je to dlouho, ani ne tak půl roku se tady objevili zas dva kališníci, že má zaplatit nějakou kurátorku ...ze šumperka...no já říkam, že se v Šumperku za žádnou kurátorkou nebyl , ani nevím, kde by tam sídlila...říkam, ale já tady mám papír, že už su čistej...že mám všechno zaplacený...my sme ještě našli, že máte dávat třináct tisíc, říkam cožé...říkam, já nemůžu najít ...nějakejch třináct tisíc, jeno že vy ste si vzpomněli...ještě sem si to byl nechat ofotit tam u vás, u kurátorky, jo a on říká, to si schovejte ten papír, já říkam jo, , no a najednou že zas dlužím někomu třináct tisíc korun, nejěké ženské..ženská to má bejt.. no ale já jsem se nějakou paní v životě nesetkal, tak nevím, proč bych měl posílat nějakech třináct tisíc korun?

9. Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?

No..já komunikuju s tou, u vás s paní Urbanovou, takže já mám problémy se zády,mám jekejsi chronickej zánět zad, co mě našli á posunutou plotýnku, já sem měl tady na páteři.,Takže jako s těma zádama je to špatný, hodně špatný, no a tak sem se tam byl domlouvat tu vás a vy teď máte nějakou změnu zákona , že jo, abych nedostável jenom dvatisíce dvěstě korun, z čehož musím tady doplácet sedmsetadesát korun, tak já mám na měsíc tisícčtyřista korun, a teď že se to změní a je to až od ledna...ne, od dubna , tak sem říkal paní Urbanové, že že pudu dělat aspoň tu veřejnou službu....

10. Jak vidíte Vaši budoucnost?

Špatně, já sem říkal do jahod, ale kolega tady říkal do švestek, ještě musím vydržet...

Respondent č. 4

1. Pohlaví

žena

2. Jaký je Váš věk?

Čtyřicet devět

3. Jaké máte dosažené vzdělání?

Střední odborné, to znamená zdravotnickou školu, s maturitou

4. *Jaké byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?*

No protože bývalý manžel mě nechal dluhy po sobě, a já sem to neměla z čeho splácet, přišla exekuce a přišla sem o barák. On to přestal splácet, já mu dělala ručitele a zůstalo to na mě.

5. *Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?*

Protože jedna cera, ta má malý dítě, mám vnuka. Ta bydlí s přítelem a druhá cera bydlí v Olomouci a ta se stará o moje rodiče. Takže mi nemá kdo pomoci.

6. *Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?*

Nevyhovuje, sháníme si bydlení někde jinde. Sháním bydlení, protože tady sou společný koupelny, tady sou samý maďaři a ukrajinci, my tady sme akorát jediní Češi, tady...společný záchody, společná koupelna, jo, takže sháníme co můžem. Máme něco sehnanýho, ale čekám, až mi pán zavolá, že se tam můžeme nastěhovat.

7. *Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?*

žádný

8. *Domníváte se, že jste schopen/na řešit svoji sociální situaci sám/a?*

To asi ne, leda s ním, s přítelem.

9. *Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?*

ne

10. *Jak vidíte Vaši budoucnost?*

No kdys se odstěhujeme, tek ji vidím tak, že nastoupím někam do práce, teda já teď žádám o invalidní důchod, protože mám epilepsii, tak teď čekám, jestli mě to výjde nebo nevýjde, to je taky otázka...no jestli nastoupím někam do práce, tak jenom jako uklízečka, protože s epilepsií mě do zdravotnictví už nevezmou, no...takže tak.

Respondent č. 5

1. *Pohlaví*

muž

2. *Jaký je Váš věk?*

Čtyřicet osm

3. *Jaké máte dosažené vzdělání?*

Základku

4. *Jaké byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?*

Tak já sem se rozvedl. S manželkou sme měli velký dluhy a sem potom nastoupil do výkonu. Když sem se vrátil z výkonu, tak sem neměl kde bydlet. No bejvalá mě k sobě už nevezala a já sem ani nechtěl, tak sem si musel hledat bydlení.

5. *Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?*

Neudržuju, nemá mi kdo pomoct.

6. *Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?*

Nevyhovuje. Není tady moc klidu, furt tady je někdo ožralej....no a taky záchody a kuchyň společná

7. *Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?*

žádněj

8. *Domníváte se, že jste schopen/na řešit svoji sociální situaci sám/a?*

No, sám moc ne. Chtěl bych, ale nemám práci, byl sem ve výkonu....tak je to těžký....

9. *Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?*

No já chodím na sociálku, kde mi pomáhaj s hledáním bydlení a práce. taky na té hmotce se mě pořád ptaj, jestli si bydlení hledám. Hledám, ale nic není.

10. *Jak vidíte Vaši budoucnost?*

Nevím....No tak hledám práci. Když budu mět práci, tak aj bydlení.

Respondent č. 6

1. *Pohlaví*

muž

2. *Jaký je Váš věk?*

Čtyřicet pět

3. *Jaké máte dosažené vzdělání?*

Mám učňák, vyučil sem se mechošem.

4. *Jaké byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?*

Bydlel sem na Severáku...no když sme přišli se ženou o byt z důvodu velkej dluhů, tak sme se rozvedli. Děcka šli s ňou a já sem neměl kde bydlet. Taky sem přišel o práci....no a nějakou dobu sem se potloukal po kamoších, ale pak už nechtěli, abych u nich přespával, tak sem si našel ubytovnu.

5. *Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?*

Děcka mě už neznaj, nikoho jinýho nemám a já ani nechcu....

6. *Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?*

Co mi má jako tady vyhovovat? Nic...

7. *Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?*

Smích.....žádný, dyť se tady rozhlídněte.....

8. *Domníváte se, že jste schopen/na řešit svoji sociální situaci sám/a?*

Sám? ...asi ne

9. *Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?*

No...já nevím, chcu se někam odstěhovat....ale nemám prachy. Dneska vás nikdo bez prachů nikam neveme.

10. *Jak vidíte Vaši budoucnost?*

No tak pokud nandu práci, tak pak aj bydlení. Včilka hledaj mechoše,... sem se díval v Passu, tak se tam chcu jít zeptat.

Respondent č. 7

1. *Pohlaví*

muž

2. *Jaký je Váš věk?*

Čtyřicet tři

3. *Jaké máte dosažené vzdělání?*

základní

4. *Jaké byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?*

No však to znáte...člověk se rozvede, má nějaký ty dluhy a pak už se to s ním veze. Přišel sem o práci, pak i o byt ...no a když nemáte kam jít, tak dete na ubytovnu.

5. *Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?*

Moc né, děcka už sou dospělý

6. *Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?*

ne

7. *Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?*

Žádný

8. *Domníváte se, že jste schopen/na řešit svoji sociální situaci sám/a?*

No snažím se hledám sám, taky někdy zajdu na město, kde mě taky pomáhaj....

9. *Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?*

Jó, dneska vám nikdo nepomůže....smích, ale jak chodím na to město, tak mi občas daj nějaký inzerát s bytem, ale je to těžký.

10. *Jak vidíte Vaši budoucnost?*

Nevím, co bude dál. Do důchodu daleko, práce není....

Respondent č. 8

1. *Pohlaví*

muž

2. *Jaký je Váš věk?*

Čtyřicet devět

3. *Jaké máte dosažené vzdělání?*

učňák

4. *Jaké byly důvody toho, že bydlíte na ubytovně?*

Měli sme domek, bydleli sme tady kousek za Zábřehem. Pak nám to přestalo klapat, manželka si našla jinýho a vyhodila mě z domu. Dům se prodal, dostal sem nějaký prachy, ale ty se hodně rychle rozkutálely, taky byly nějaký dluhy, no sem blbej, měl sem si koupit aspoň nějakou garsonku. Dneska bych byl vysmátej.

5. *Udržujete styky s rodinou? Pokud ano, proč Vám rodina nepomohla?*

ne

6. *Vyhovuje Vám bydlení na ubytovně? V případě že ano, co konkrétně?*

ne

7. *Jaký přínos má pro Vás ubytování na ubytovně?*

Žádněj

8. *Domníváte se, že jste schopen/na řešit svoji sociální situaci sám/a?*

No, hledám si bydlení a aj práci.snažím se

9. *Očekáváte další pomoc při řešení Vaší sociální situace? A od koho?*

Ne

10. *Víte, že Vám mohou pomoci s Vaší situací sociální pracovníci?*

Vím, ale oni Vám dají jenom kontakt na byt a nic víc. Chodím tam měsíc co měsíc a nic se neděje.

11. *Jak vidíte Vaši budoucnost?*

Nevím.....snad pozitivně...